

IZVESTJA

Muzejskega društva za Kranjsko

Letnik XI.

1901.

Sešitek 3 in 4.

Nekoliko podatkov za zgodovino belo kranjskih župnij.

Napisal Janko Barle.

Zgodovina belokranjskih župnij je zelo zanimiva, dasi še precej temna in nerazjasnjena. Bela Krajina dotikala se je oglejske in zagrebške dieceze, kateri sta si obe svojili one župnije, kasneje prišel je pa še tedaj cvetoči nemški red, kateri se je hotel tudi ž njimi okoristiti. V medsebojnem tekmovanju teh oblastij niso župniki in narod sami vedeli, kam spadajo in koga naj bi se držali, koga poslušali.

Belokranjske župnije: Črnomelj, Metlika, Stari Trg, Semič, Podzemelj in Vinica so zelo stare. Črnomelj se omenja že l. 1228., ko je tamkajšno župnijsko cerkev svetega Petra posvetil sam Bertold, očak oglejski, ki si je pridržal pravico do navadne desetine in je postavil v Črnomlju prvega župnika Ivana.

Kmalu potem je prišel v Belo Krajino tudi nemški viteški red, utemeljen l. 1190. v sveti deželi. Cesar Friderik II. podelil mu je že l. 1236. neke svoboščine v Beli Krajini in l. 1268. je daroval koroški vojvoda Ulrik III. hiši nemškega reda v Ljubljani cerkev sv. Petra v Črnomlju z vsem, kar jej je pripadalo. Razmere so bile za red tedaj zelo ugodne, podpirali so ga cerkveni in svetovni mogotci in v malo letih se je vspel do velike veljave. Oglejski očak Otobonus I. je izdal celo l. 1310. bulo z odpustki, da vspodbudi ljudstvo, naj bi z darovi

omogočilo zidanje nove hiše nemškega reda v Metliki. Tako se je nemški red malo po malo vkoreninil v današnji Beli Krajini in gospodoval nad tamkajšnjimi župnijami, kjer je začel tudi pobirati desetino.

V Beli Krajini bile so že l. 1334. sledeče župnije:

1. sv. Petra v Črnomlju s podružnicama sv. Janeza Krstnika (recte Evangelista) v Dobličah in sv. Ireneja (Jerneja) v Otovcu;

2. sv. Marije »circa castellum« pri Treh Farah s podružnicami sv. Nikolaja v Metliki (de foro), sv. Marije Magdalene v Božjakovem, sv. Jakoba v Bereči Vasi, sv. Vida v Jugorju in sv. Trojice v Radovici;

3. sv. Martina v Podzemlju s podružnicama sv. Margarete v Borštu in sv. Nikolaja v Adlešičih (»in provincia Methlice«);

4. sv. Štefana v Semiču s podružnicama sv. Marije Magdalene v Rožnem Dolu in sv. Primoža in Janeza na Gabru;

5. sv. Križa v Vinici s podružnico sv. Trojice v Preloki.

K tem sta spadali še župniji sv. Jurija v Vivodini in sv. Križa v Žumberku. Te župnije bile so tretji del znamenitega arhidijakonata goriškega (archidiaconatus de Guerche) v zagrebški škofiji. Podatke o teh župnijah nam je pa zapisal zelo zaslužni kanonik zagrebški Ivan, arhidijakon goriški, v svojem znamenitem zborniku pravic kapitula zagrebškega.¹⁾

Ivana, arhidijakona goriškega moramo zahvaliti, da nam je zabeležil zanimiv prepir, kateri se je porodil med nemškim redom in zagrebškim kapitulom v XIV. stoletju zaradi pobiranja desetine v belokranjskih župnijah.²⁾ V početku niso križniki ovirali goriškega arhidijakona v pobiranju desetine, šele Henrik,

¹⁾ Gl. Ivan Krst. Tkalčić: Monumenta historica episcopatus Zagrabensis. Vol. II., str. 93.

²⁾ To sem pod naslovom: »Prepir med nemškim redom in kapitulom zagrebškim v 14. veku« obširno opisal v »Zgodovinskem zborniku« l. 1892., št. 19. in 20.

črnomaljski komendator, je začel l. 1330. pobirati sam desetino, a njemu so se pridružili tudi belokranjski župniki, zato ker jim je bil obljubil tretjino desetine.

Kapitul zagrebški se je pritožil radi te krivice papežu Benediktu XII. in poslal l. 1338. v Avinjon škofovega vikarja Jakoba in pa Ivana, arhidijakona goriškega. Papež je pooblastil cistercijskega opata Ivana in dominikanskega priorja Ladislava, da stvar razsodita in obranita pravice zagrebškega kapitula (*»quatenus ea, quae de bonis ipsius ecclesiae alienata inveneris illicite, vel distracta, ad jus et proprietatem eiusdem ecclesiae legitime revocare procures, contradictores per censuram ecclesiasticam, appellatione postposita, compescendo«*).

Papeževa pooblaščenca sta začela precej izvrševati dani nalog in sta poklicala komendatorja Henrika, naj pride na osmino Malega šmarna l. 1339. na razpravo v Zagreb. Vender Henrik ni prišel in ni poslal svojega namestnika. Na to je bil Henrik poklican drugič in sicer na osmino vseh Svetov. Tedaj je tudi prišel in stvar glede desetine se je razpravljala v cistercijskem samostanu sv. Marije. Ivan, arhidijakon goriški, je zahteval, naj križniki več ne pobirajo desetine po belokranjskih župnijah, ker pripada zagrebškemu kapitalu: *»ex institutione et ordinatione antiqua.«* Na to ni mogel komendator Henrik ničesar odgovoriti, ampak je le zaprosil poverjenstvo, da bi mu se rok, da v tej stvari končno odgovori, podaljšal do osmine sv. Janeza Krstnika l. 1340. Sodniki so to dovolili.

Toda Henrik ni ostal moč beseda, ni sam prišel, ne poslal namestnika in se ni opravičil. Sedaj sodniki niso mogli več čakati in prisodili so dne 7. julija 1340 pravico zagrebškemu kapitolu, kar je potrdil tudi papež Klemen VI. Cela razprava se je še nekoliko časa vlekla. V početku l. 1349. poslala sta opat Ivan in prior Ladislav Egidija, sina Andrejevega, v Podgorje, Medjurečje, Ozelj in Metliko, a Leonard, župnik vseh Svetov, in Ivan, župnik sv. Vida pod Ozljem, sta v početku februarja istega leta v Metliki izobčila komendatorja Henrika in črnomaljske križnike. Tudi to ni pomagalo, pa sta

papeževa pooblaščenca zapovedala belokranjskim župnikom, da križnike vsako nedeljo vnovič izobčijo (*«campanis pulsatis, candelis accensis et postea extinctis et in terram proiectis et pedibus conculcatis»*) tako dolgo, dokler ne prenehajo pobirati desetine.

A stvar se je drugače zasukala. Župniki ne samo da niso izobčili križnikov, temveč so sami začeli pobirati desetino. Med temi župniki se imenujejo: Lipold v Vivodini, Henrik, Ortolfo in Jakob v Metliki, Gonslav v Trgu (in ecclesia s. Petri de Foro — morda Stari Trg), Tomaž v Črnomlju, Marko in Tomaž v Semiču, Detrik v Žumberku (de Syhenstan et Syhembergh), Andrej in Korardo v Podzemlju in Radoslav v Vinici. Zastonj sta jih opominjala Ivan, opat topliški (Topusko), in Ivan, arhidijakon goriški, naj opusté krivično pobiranje desetin. Ivan se je moral obrniti na samega papeževega delegata za Ogersko, na kardinala Gvidona v Rimu, kateri je zopet prisodil pravico zagrebškemu kapitolu, a ob jednom v svojem pismu od 25. marca 1350 izobčil belokranjske župnike. To izobčenje bilo je pred mnogoštevilnim narodom v župnijski cerkvi sv. Marka v Zagrebu slovesno oklicano v nedeljo pred praznikom sv. Marije Magdalene l. 1350.

Tako je zagrebški kapitul rabil stroge cerkvene kazni proti križnikom in župnikom v Beli Krajini, da obrani stare svoje pravice. To je največja zasluga umnega in delavnega Ivana, arhidijakona goriškega, kateri je v onem nemirnem stoletju (tempore manifestarum guerarum in regno Hungariae), ko so se v mnogih krajih zagrebške škofije porodili podobni prepiri zaradi desetine, vstrajno čuval pravice kapitula. Ta odlični mož je že l. 1352. umrl, poprej, nego se je belokranjski prepir poravnal. Omenja se namreč, da se je za škofa Nikolaja I., ki je vladal od l. 1350.—1356., prepir zaradi desetine v Beli Krajini nadaljeval³⁾, dokler se ni naposled okrog l. 1370. škofu Šte-

³⁾ Gl. Baltazar Adam Krčelič: *«Historiarum Cathedralis Ecclesiae Zagradiensis partis»* I., tomus I., str. 131.

fanu III. (od l. 1356.—1375.) posrečilo, da je, kakor z drugimi, tako tudi s križniki uredil stvar gledé desetine.⁴⁾

Čudno se nam zdi, kako da so križniki in belokranjski župniki tako dolgo vstrajali v prepiru z zagrebškim kapitulom. Ne moremo si drugače misliti, kakor da so tudi imeli kakšne dokaze za svoje nazore. In res se omenja, da je l. 1300. oglejski arhidijakon Ivan de Ferentino podaril nemškemu viteškemu redu pravo prezentovanja za župnijo Črnomelj,⁵⁾ l. 1336. je pa dal oglejski očak Bertrand župnijo Črnomelj duhovnu nemškega reda Henriku de Opavia. Morda je ravno ta Henrik sodeloval v našem prepiru, zakaj takrat so bili tudi nekateri duhovni komendatorji nemškega reda. Važno je tudi, da je Ivan grof goriški (von Görz) ravno v tem času odstopil nemškemu redu patronatske pravice nad belokranjskimi župnijami.⁶⁾ Če vse to premislimo, tedaj se nam ne vidi več tako čudna ona trdovratnost, katero so pokazali križniki in pa belokranjski župniki v prepiru zaradi desetine s kapitulom zagrebškim.

Lahko razumemo, zakaj se tudi z l. 1370. stvar ni končno uredila in da je bila potem še večkrat pravda za to, kam spadajo in komu naj desetino plačajo belokranjske župnije. Jaz menim, da je tu imel največ koristi oni, ki je bil najbližji, namreč nemški red, in katerega patronatske pravice nad onimi župnijami pač nihče ni mogel odrekati. Oglejski očak je bil predaleč, da bi se bil mogel posebno brigati za te župnije, v Zagrebu so pa imeli polne roke drugega posla. Vender se mora priznati, da je pri zagrebških škofih in kapitolu tekom stoletij ostalo vedno živo osvedočenje, da spadajo te župnije pod zagrebško diecezo. Dokazujejo nam to tudi članki državnih zborov, kateri so bili sklenjeni na zahtevo škofa in kapitula (Artic. 13. l. 1554.; art. 119. l. 1647.; art. 69. l. 1681.;

⁴⁾ ib. str. 133.

⁵⁾ Gl. Dr. Fr. Richter: »Geschichte der Stadt Laibach,« v »Archiv für die Landesgeschichte des Herzogthums Krain« l. 1854. str. 200.

⁶⁾ ib. str. 209.

art. 53. l. 1741. in art. 35. l. 1751.). Ko se je utemeljevala goriška nadškofija, zapovedal je l. 1750. zagrebški škof Franc baron Klobušicki znanemu zgodovinarju Baltazarju Krčeliću, da naj celo zadevo točno preišče. Krčelić je bil tudi tega mnenja, da so belokranjske župnije od starine spadale pod zagrebško diecezo.

Pregledovaje zapisnike kanoničnih vizitacij, katere so vsakega leta obavljali arhidijakoni v svojih arhidijakonatih in kateri zapisniki segajo do l. 1626., nisem našel nikjer zabeleženo, da bi bili arhidijakoni vizitirali belokranjske župnije, čeravno so jim bile, ko so prišli v hrvatske župnije, zelo blizo. Razmerje med belokranjskimi in sosednjimi hrvatskimi župniki bilo je pa vedno prav prijateljsko. Tako se omenja, da so iz hrvaške župnije Lipnik, katera je bila najznamenitejša in največja v onem kraju, hodile vsako leto posebne procesije ob raznih praznikih k Trem faram v metliški župniji, v Podbrezje ob Kolpi (sedaj v župniji Adlešiči), v Griblje in Klošter v podzemeljski župniji in na Žeželj v župniji Vinici.⁷⁾

Najbolje bodejo pa pojasnila razmerje, v katerem so bili belokranjske župnije in njihovi župniki z zagrebško škofijo, nekatera pisma, katera sem našel med pismi zagrebških škofov in katera priobčim v celoti. Iz teh pisem vidimo, da so belokranjski župniki še v XVII. stoletju in v početku XVIII. stoletja priznavali zagrebške škofove za svoje duhovne glavarje. Na nje so se obračali v vseh važnejših duhovnih opravilih, prosili od njih dispencij in milostij in s tem najbolje posvedočili mnenje, da spadajo v duhovnem oziru pod zagrebško diecezo. To je bilo tudi povod, da je tako mnogo duhovnikov, porojenih v Beli Krajini (in campo Metlicensi), službovalo kasneje v zagrebški škofiji.⁸⁾

⁷⁾ Zapisnik kanonične vizitacije iz l. 1765. v arhivu nadškof. pisarne v Zagrebu.

⁸⁾ Gl. moj članek: »Slovenci duhovniki v zagrebški škofiji.« Izvestja Muzejskega društva za Kranjsko, 1899., sešitek 3. in 4.

I.

17. junija 1670. *Martin Plut, prošt v Metliki, prosi zagrebškega škofa Martina Borkoviča, naj bi Petra Doktoriča, kateri je postal kapelan v Podzemlju, pripustil k skušnji iz pastirstva.*

Reverendissime et Illustrissime Domine Domine mihi Gratosissime.

Reverendissimus et Illustrissimus Dominus Sigefridus Liber Baro a Saurau, Commendator et Ordinarius huius loci contulit Capellanatum in Parochia pod Zemel nuncupata, Celsissimo Nostro Teutonico ordini in Spiritualibus subiecta, Reverendissimo Domino Petro Doctorich, sed eundem Capellanatum suscipere non valet, cum non habeat curam animarum; quare nomine eiusdem Reverendissimi et Illustrissimi Domini Commendatoris et Ordinarii loci enixe Reverendissimam et Illustrissimam Dominationem Vestram rogatam volui, tanquam Vicarius eiusdem Reverendissimi et Illustrissimi Domini Commendatoris, quatenus eundem Reverendissimum Dominum Petrum Doctorich pro cura animarum examini subiici curaret et si in eodem substiterit et idoneus repertus fuerit, mihi eundem approbatum cum testimoniali approbationis littera remittere dignaretur, pro qua gratia, favore et benevolentia Reverendissimae et Illustrissimae Dominationi Vestrae gratus permansurus. In praepositura Metlicensi die 17. Junii 1670. Reverendissimae et Illustrissimae Dominationi Vestrae ad obsequia paratissimus M. Martinus Plut, O. I. Praepositus Mettlicensis m. p.⁹⁾

II.

4. maja 1671. *Martin Plut, prošt v Metliki, prosi zagrebškega škofa Martina Borkoviča, naj bi Pavla Grešnika, kateri je postal kapelan v Metliki, pripustil k skušnji iz pastirstva.*

Reverendissime et Illustrissime Domine Domine mihi gratosissime salutem, cum servitorum meorum humillima commendatione.

⁹⁾ Gl. Epistolae Missiles Originales ad Episcopos Zagrab. scriptae. Vol. V. str. 94.

Praesentem Reverendissimum Presbyterum Paulum Greshnigk suscepit pro Capellano in Parochia Metlicensi adhibendo Reverendissimus et Illustrissimus Dominus Sigefridus Liber Baro à Saurau Teutonici Ordinis Eques Commendator Metlicensis et Ordinarius huius loci, sed cum non habeat curam animarum, ex parte et Nomine eiusdem Reverendissimi et Illustrissimi Domini Commendatoris ego tanquam in Spiritualibus eiusdem Commendatoris Vicarius, ennixe rogatam volui Reverendissimam et Illustrissimam Dominationem Vestram, quatenus praedictum Reverendissimum presbyterum pro cura animarum dignaretur curare examini subijci, et si idoneus repertus fuerit, Reverendissima et Illustrissima Dominatio Vestra cum testimoniali approbationis littera eundem approbatum mihi dignetur curare remitti. Hisce me Reverendissimae et Illustrissimae Dominationi Vestrae humillime commendo, eandemque Reverendissimam et Illustrissimam Dominationem felicissime valere exopto, sperans me praedictam obsecuturum gratiam. Datum in Praepositura Metlicensi die 4. Maij 1671.

Reverendissimae et Illustrissimae Dominationis
Vestrae Cliens humillimus

M. Martinus Plut, O. T.
Praepositus Mettlic.¹⁰⁾

III.

9. decembra 1671. Jožef grof Rabatta, ljubljanski škof, pritožuje se proti župniku Pavlu Modrčinu, ker je poročil Janesa Apfaltrerna in Elizabeto Gaionzelli.

Illmo et Reu^{mo} Domine observandissime.

Die 20. proxime praeterlapsi mensis Novembris Reverendus Paulus Modertschin, Presbyter Curatus cis Colapim in Lipnigk Dioecesis Zagrabiensis, sponsum D. Joannem Adamum Apfalter et sponsam eiusdem Elisa-

¹⁰⁾ Epistolae Missiles Originales ad Episcopos Zagrabienses scriptae, Vol. VI. šte. 24., v arhivu zagrebskega nadškofa.

betham Gaionzellin, ambos origine et domicilio Labacensis Dioecesis, sine poprij illorum Parochi, et sine mea utriusque illorum Ordinarij Licentia, contra Sac. Trid. Concilij Ss^{is} 24.^{tae} Cap. 1. De Refor. Matrim. expressam et poenalem prohibitionem Matrimonio copulare, falcem in meam Jurisdictionem mittere, Nullitate Matrimonii Partes fraudare et hoc facto ad sponsam dehonestandam cooperari praesumpsit. Ideo Ill^{mae} Doni V^{rae} tanquam vicinus Coepiscopus hisce insinuo, dictum Presbyterum incurrisse poenam Concilij citato Capite expressam; et si per meos ad Zagradiensem Dioecesim confinantes Curatos quidpiam simile committeretur, mihi pariter insinuari desidero, ut adhibere ualeam Remedium opportunum. Quia terminos Jurisdictionis meae, nec ego intendo transgredi, nec ut mei transgrediantur ulla ratione permitto, idemque a Reu^{mae} Doni V^{rae} et eius Dioecesanis Presbyteris faciendum confido, tum ne praemissa scandala committantur, tum ut si quae commissa fuerint, ad mentem citati Concilij corrigantur. Quibus pro Epli mea solitudine Reu^{mae} Doni V^{rae} insinuat, eidem in suas sanctas preces me commendo. Labaci 9. xbris 1671.

Ill^{mae} et Reu^{mae} Doni V^{rae}

Ad seruiendum paratissimus
Josephus, Episcopus Labacensis.¹¹⁾

IV.

22. februarja 1684. Janez Zalokar, župnik v Vinici, prosi zagrebškega škofa Martina Borkovića, naj mu podeli oblast, da sme odpuščati spokornikom pridržane grehe.

Illustrissime ac Reverendissime Domine Domine, Patrone colendissime.

Ex submississima confidentia praesumo mihi, hucusque ignotus, praesentibus Illustrissimae ac Reverendissimae Domi-

¹¹⁾ Epistolae Missiles Originales ad Episcopos Zagradienses scriptae. Vol. VI. štev. 41. v arhivu zagrebškega nadškofa.

nationi suae humillime inservire, sanctamque ac saluberrimam quadragesimam cum semper maiori augmento interni luminis, ac gratiae septiformis Spiritus in innumerabilium animarum salutem quanto possum affectu, precibusque meis, ac missae sacrificiis apprecari, humillime rogans, quatenus praesentem calicem S. Antonii Abbatis filialis Ecclesiae huius parochiae S. Crucis Vinicensis gratiosissime benedicere dignetur. Siquidem etiam unus et alter animarum curatur sub celsissimo Teuthonicorum Ordine in hoc fundo Metlicensi facultatem a casibus reservatis absolvendi ab Illustrissima ac Reverendissima Dominatione sua petierat ac impetraverat. Ea ratione etiam ego supplico pro eadem facultate, in securius, ac maius lucrum animarum. Scio enim a me iam aliquos directos fuisse ad alios cum similibus casibus reservatis, et tamen deinde eos non ivisse patebat ex circumstantiis. Aliquando cum gratia Dei in sermonibus conabar dissuadere illam sacrilegam verecundiam, venerunt tandem alliqui, et quidam cum reservatis, quae a plurimis annis occultabant. Si ultra diriguntur, deinde iterum reticent. Vix aliquando expressi ex verecundo cum gratia Dei, gravissimum peccatum occultum, sed dum ultra direxi tamquam casum reservatum, vix credo detegisse. Occurrunt aliquando Hochevienses, quorum linguam addidici, cum gratia Dei aliquot annis illorum spiritualem curam in Parochia Semichiensi exercens huius modi, si dirigo ultra cum reservatis, non intelliguntur in suo idiomate a germanis, multo minus a Carniolis, aut Croatis. His itaque expertis, perpensis et in omni simplicitate confisis, desiderium magnum mihi est petitae facultatis solummodo pro securiori ac meliori plurium animarum reductione ad verum poenitentiae effectum, quam gratiam spero a suae Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationis exemplari zelo animarum, hac occasione obtinere. Quas gratias et favores compensabit sua Caelesti benedictione Altissimus. Et ego meam praefatam appreciationem confirmare volo constanti speciali memento omniumque missae sacrificiorum, quotquot Aeterna

providetia me celebraturum praevidit. Hisce me primis Illustrissimae ac Reverendissimae Dominationi suae in gratiam ac favorem humillime commendo. Vinicae in domo parochiali, die 22. Februarii 1684. Illustrissimi, ac Reverendissimi Domini Domini submississimus Cliens ac Capellanus Magister Joannes Georgius Sallaker, parochus ad S. Crucem Vinicensis m. p.

P. S. Illustrissima ac Reverendissima Dominatio sua ignoscet gratiosissimae ignorantia verum competentem titulum.¹²⁾

V.

14. aprila 1690. Ignacij Mikulić, zagrebski škof, vabi prošta v Metliki Janesa Kolbezna na diecezansko sinodo.

Admodum Reverende Domine frater nobis observandissime Salutem in Domino cum Paterna benedictione.

Debitum impositi nobis pastoralis officii exigit, ut iuxta SS. Canonum et signanter Sacri Tridentini Concilii Sessionis vigesimae quartae de reformatione Caput secundum, Dioecesanam Synodum quotannis celebremus, quia tamen post adeptum Episcopale onus, temporum iniuria praepediti, usque in praesens obligationi nostrae satisfacere non valuimus, nunc respirante aliquantulum Dioecesi nostra, eandem Synodum Dioecesanam pro die quinta affuturi Mensis Junii anni currentis infrascripti, hic in Ecclesia Cathedrali nostra Zagrabiensi celebrandam, per valvales consuetas proxime praeterlapsis diebus indiximus. Cum

¹²⁾ Na drugi strani je naslov zagrebškemu škofu Martinu Bor-koviću (Workowich). Na pismu napisal je nekdo za ravnanje škofu: N. B. Vinicza, haec est prope Metlikam seu districtu eiusdem, Dioecesis Zagrabiensis, licet Commendans ex Ordine Teuthonico nitatur eandem facere mae Jurisdictionis, immo praesumeret Dimissorias dare. Scripsit Reverendissimus Dominus Zagrabiensis Episcopus, Reverendissimis Dominis Episcopis Segniensi, Tergestino, Pollensi ne ordinarentur cum talibus Dimissoriis, quod se facturos promiserunt. Gl. Epistolae Missiles originales ad Episcopos Zagrabienses scriptae. Vol. CI. šte. 60.

autem admodum Reverenda Dominatio Vestra una cum Clero, quem gubernat, huius Dioecesis eximium membrum sit, eandem ad hanc Synodum nobiscum celebrandam, et in Domino pro bono Cleri et Populi regimine ad salubria decreta discutienda, ac deliberanda invitamus. Et licet ab olim propter sacri Teutonici Ordinis Privilegia, quaedam inter Antecessores nostros, et Clerum illum suscitatae dicantur controversiae, nos tamen velut legitimus Pastor unice charissimas oves, unctus a Deo Antistes vester gratissimos Consacerdotes et Comministros, et addictissimus Pater dilectissimos filios ad Matrem Vestram Zagrabiensem Ecclesiam, a Sancto Ladislao Rege itidem et Sancto et Regi Stephano Ungaricae Apostolo dicatam, in visceribus charitatis, in unitatem Spiritus, in vinculum pacis invitamus, venite filii, audite me, timorem Domini docebo Vos.

Porro quia idem Sacrum Tridentinum concilium praecitato Cap.: 2do Sess. 24. de reformatione omnes etiam exemptos, qui curam Parochialium, aut aliarum Saecularium Ecclesiarum habent, Synodo Dioecessanae interesse debere decernit, Ideo Dominationi Vestrae, ut non obstante quocunque praetextu pro eadem Synodo adiunctis sibi uno aut duobus Sacerdotibus, curam animarum habentibus, qui Caeterorum sint Procuratores adsit, in virtute sacrae et salutaris obedientiae praecipimus et mandamus.

Per hoc tamen neque Juribus nostris, quae tanquam ordinarius in Clerum illum habere dignoscimur, sed neque Juribus eiusdem Cleri et aliorum quorumcunque praeiudicatum volumus, neque a Vobis quodpiam temporale lucrum aut interesse, sed animarum vestrarum salutem rectum Ecclesiasticum Hierarchicum Ordinem, non aliud, quam animas Vestras exposcimus. Caeterum Dominatio Vestra pro felici eiusdem Synodi progressu his perceptis Clero illi preces publicas indicat et Deum pro nobis oret, valeatque feliciter. Zagrabiae 14. Aprilis 1690.

Dominationis Vestrae Praelatus et Frater in Christo

Alexander Ignatius Mikulich,
Episcopus Zagrabiensis.

Admodum Reverendo Domino Joanni Kolbesen, Ecclesiae Sancti Nicolai in Metlika Praeposito, Fratri in Christo observandissimo.¹³⁾

VI.

16. novembra 1698. Janes Plut, župnik v Vinici, prosi zagrebskega škofa Štefana Seliščevića, naj mu podeli oblast, da sme odpuščati spokornikom pridržane grehe.

Illustrissime ac Reverendissime Domine Domine Patrone gratiosissime, mea humillima obsequia.

Cum nuper adhuc in mense Augusto molestaverim Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Dominum Patronem propter casus reservatos, quos habui per triennium ab Illustrissimo ac Reverendissimo Domino, ideo supplico humillime si possem hanc gratiam habere in primis a Domino Deo et gratiosissimo Domino Patrono, quia vere necessario debeo habere in filiali Ecclesia Beatae Virginis Mariae in Sesell (Žeželj), quae Ecclesia est miraculosa et a multis partibus solet populus illuc convenire quolibet mense, nimirum Dominicis novi lunii, et quam plurimi cum casibus reservatis, et sic dimisi illos cum non habuerim facultatem per istos tres menses, quia et sic sunt quolibet anno quinquies Indulgentiae plenariae, propterea spero in Reverendissimo et gratiosissimo Domino non denegabit mihi pristinam gratiam id est facultatem a casibus reservatis et transmittere mihi per Admodum Reverendum Dominum Vicinum Parochum Bosilientensem (Bosiljevo v zagrebski nadškofiji), pro qua gratia ero obligatissimus servus in sacris precibus usque ad mortem, non possum quidquam boni a partibus maritimis acquirere, ita ut essem ad obsequia Reverendissimo Domino, sed Domino Deo dante ero obligatissimus. In reliquo me submissime commendo Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Domino Patrono. Actum

¹³⁾ Epistolae Missiles Originales Episcoporum Zagrabienisium. Zvezek CXXXII., štv. 5.

Vinicae die 16. Novembris 1698. Humillimus servus et Capellanus Joannes Pluth O. T. parochus Vinicensis m. p.¹⁴⁾

VII.

13. aprila 1702. Janez Plut, metliški prošt in župnik v Semiču, prosi generalnega vikarja in kanonika zagrebskega Benedikta Bedekovića, da mu pošlje sv. olje za pet belokranjskih župnij.

Reverendissime ac gratiosissime Domine Domine Patrone, mea humillima servitia!

Ego tanquam indignus servus praecor felicissimum Alleluia Reverendissimo Domino, post hoc autem felisissima festa Paschalia in annos quam plurimos in bona sanitate et valetudine, ter optimus Deus det supervivere ad salutem suae animae. Ignoscat Reverendissimus Dominus Patronus, nimirum quod tam tarde cum gratiarum actione, mea servitia depono, et summas ago maximas gratias pro tanta bonitate, quam mihi tam indigno Reverendissimus Dominus Patronus fecerit, ego nunquam potero tam gratus esse, nisi Deus ter optimus. Hic mitto cum humillima petitione praesentem hominem, et unum coronatum si sufficiet pro sacris liquoribus, ita ut possim habere pro quinque parochiis in territorio Mettlicensi; rogo submisissime non denegant mihi, si dictus coronatus non sufficiet, dignetur mihi Reverendissimus Dominus nunciare, et plus mittam, dummodo non in disgratiam perveniam, submisissime rogo Reverendissimum Dominum, quatenus dignaretur mea humillima servitia deponere Reverendissimo ac Illustrissimo Domino Domino Episcopo Zagrabiensi, pro tanta gratia, quae mihi data est a Domino Deo et Illustrissimo Domino, ego gratus ero, donec vixero in sacris precibus, interim habeat me Reverendissimus Dominus in gratia sua. Actum in praepositura Mettlicensi die 13. Aprilis 1702.

Obligatissimus Capellanus

Joannes Pluth T, O.

Praepositus Mettl. et parochus Siemicensis.

¹⁴⁾ Gl. Epistolae Missiles originales ad Episcopos Zagrabienses scriptae. Vol. XXVII., št. 38.

Hic mitto Reverendissimo Domino Patrono 5 scutelulas parvulas, rogo dignetur mihi ignoscere, quod non habeam aliquid boni transmittere.¹⁵⁾

VIII.

14. januarja 1703. Janez Plut, prošt nemškega reda in župnik v Semiču, piše vikarju zagrebskega škofa kanoniku Benediktu Bedekoviću in mu najpreje želi srečno novo leto, potem ga pa prosi za Janeza Graheka in Ano Bukovec dispensacije v IV. kolenu sorodstva.

»Apud nos in territorio Mettlicensi habeo magnam molestiam, a quibusdam Juvenibus, qui libenti animo coniuncti essent in matrimonium, sed non possunt sine dispensatione, quia sunt in quarto gradu, ego quidem audiui a meo Domino Vicario, dum venerat in autumnno Zagrabiā, qui iverat pro curra animarum, quod Illustrissimus Dominus Praelatus habeat potestatem dispensandi in quarto gradu, propterea rogo humillime, si posset fieri, Reverendissimum Dominum Patronum, quatenus posset iam cum Illustrissimo Domino Praelato loqui ge hac re, ut possint ille iuvenis et illa virgo simul copulati esse cum dispensatione, pro fatigio quidquid Illustrissimus ac Reverendissimus Dominus Praelatus et Reverendissimus Dominus Patronus voluerint habere, dignentur mihi schribere, iam debebunt dare.«¹⁶⁾

Zagreški škof podelil je res zaročencema Matiji Graheku, sinu Janeza Graheka, in Ani Bukovki, hčeri Jurija Bukovca dispensacijo, kakor izvemo iz pisma prošta Pluta od 25. januarja 1703. Kot vzroke navedel je Plut: prvič, da je bil jeden od zaročencev bolj bogat od drugega, in drugič, da oče zaročenke ni imel nobenega sina v hiši, pa je moral poskrbeti za gospodarja. Plut se zahvaljuje škofu in vikarju za to veliko milost,

¹⁵⁾ Epistolae Missiles Originales ad diversos scriptae. Vol. CXLII., štev. 4. v nadškofijskem arhivu v Zagrebu.

¹⁶⁾ Epistolae Missiles originales ad diversos scriptae Vol. CXLII., štev. 8.

češ, da se ga bode v svojih molitvah in sv. mašah spominjal do konca življenja.¹⁷⁾

IX.

Matija Stariha, bogoslovec v Gradcu, rojen v Beli Krajini, prosi zagrebškega škofa grofa Mirka Eszterhazy-a, da bi mu dal izpustno pismo.

Illustrissime ac Reverendissime Domine Domine Clementissime.

Pertimescerem profecte, ut per meum rudi non minus quam humili calamo exaratum supplicem Libellum petita eo minus obtineam, quo majori audacia in Celsissimam ejusdem conspectum ausus sum comparere. Nisi Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini singularis in omnes affectus, ac benefaciendi cunctis promptitudo probe mihi constitisset. Hac igitur animatus Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini singulis supplicibus patentes gratiarum fores pulsatum venio, idque unum a congenito ejusdem favore et notissima munificentia efflagitaturus, ut me ad sacros ordines suscipiendos jam jam aspirantem litteris Dimissorialibus fine servatis a Jure praescriptis interstitiis Clementissime impertiri non dedignetur. Quas temere non minus expetendi, quam certius etiam impetrandi spem fecit mihi non exiguam, cum notum atque etiam perspectum Illustrissimo ac Reverendissimo Domino Domino fore caute praeviderim, quod omnibus, quibus campus Metlicensis cunas aperuit, tam pro suscipiendis ordinibus, quam pro impetrandis litteris Dimissoriis ob notum in oriundos ibi favorem, ad Illustrissimum ac Reverendissimum Dominum Dominum recurendi semper pia ac laudabilis sit consuetudo. Ad quam pariter sequendam me partim nimia Graecio (ubi absoluta Morali, Theologiae Speculativae jam in secundum annum operam navo) Zagrabiam distantia, partim mediorum defectus et invita maxime studiorum interruptio impulit et concitavit. His propositis et clementer

¹⁷⁾ Ibidem. šte. 9.

auditis, pensatisque rationum motivis iterum iterumque Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini pedibus advolutus, supplicans oro ac obsecro, ut petitioni meae tanto benevolentius dignetur annuere, quanto laudabilius justas alias supplicum preces solet exaudire: pro qua gratia aeterno vinculo obstrictus meis precibus persistam Illustrissimi ac Reverendissimi Domini Domini mihi Clementissimi Demississimus Supplicans Mathias Stariha, A. A. L. L. et Philosophiae magister ac SS. Theologiae in 2dum annum auditor ex campo Metlicensi.¹⁹⁾

X.

7. februarja 1748. Ana grofica Jelačić daruje župniku v Vivodini neke zemlje pod pogodbo, da bo bral vsaki mesec eno sv. mašo na njen namen.

Ego Anna Catharina Rosina Jellachich de Busin, nata Baronessa à Vojnovich de Zenta, assumptis in me more Solito et Legali quibusvis Oneribus, et gravaminibus universorum Haeredum, Consanguineorum et Successorum meorum ac aliorum quorumlibet, quos infrascriptum tangit et concernit, aut in futurum quoquo modo tangere et concernere posset negotium, do pro memoria tenore praesentium significando, quibus expedit universis, qualiter ego matura et bene exacta animi mei deliberatione superinde praehabita, certisque et rationabilibus de causis mihi peroptime notis, et animum meum ad id commoventibus, ita et magnifica Illustrissimi et Reverendissimi Domini Alexandri Liberi Baronis à Taufferer, Monasterii Fontis Beatae Virginis Mariae in Landstrass, ordinis Cisterciensium Abbatis Amplissimi, interpositione mota vineas illas in promontorio Krasinecz pertinentiis Curiae ejusdem nominis districtu Ozaliensi, et Comitatu Zagradiensi inter vineam Furlany, et hortum meum sitas, quas

¹⁹⁾ Stariha je pisal to pismo, v katerem ni naznačil datuma, zagrebškemu škofu Mirku Eszterhazy-u (1708—1722.). Gl. Libelli supplices originales ad diversos scripti, Vol. IX. šte. 75. v nadškof. arhivu v Zagrebu.

Parochi olim Vivodinenses cum fundo Domus Suae Parochialis horto, ac Particula terrae ad juger medium infra easdem vineas existente, et certo ad Secatores Sex palisecio a subditis olim Curiae meae Krasinecz suis viis, et modis aquisivissent, et obtinuissent, quae universa praespecificata tenuta in Processum ante aliquot annos per Illustrissimum Dominum piaie reminiscendae Genitorem meum Joannem Vojnovich Liberum Baronem de Zenta, Inclytorum Dalmatiae, Croatiae, et Slavoniae Regnorum Excelsae Tabulae Banalis Assessorem, et Co-Judicem, Contra Dominum eorum Parochum Vivodinensem Reliquosque Suos Montanistas motum ex rationibus in eodem Processu Satis, et abunde deductis pro praefato Domino Illustrissimo Genitore meo adjudicata, et executi etiam fuerant, et per eundem quoque Dominum genitorem meum suo modo possidebantur; ea et talia universa tenuta, id est binas vineas cum Particula terrae ad Juger medium infra easdem vineas, fundum item Parochialem cum adjacente horto, et palisecium ad Seccatores Sex se se extendente, eidem Parochiae Vivodinensi dederim, donaverim et contulerim, prout do, dono et confero Jure perpetuo, et irrevocabiliter per Dominos Parochos Vivodinenses futuris abhinc temporibus, Libere et absque cujuspium Census, aut Decimae Solutione tenenda, possidenda et usu fructuanda, ita tamen, ut tam modernus, quam futuri Domini Parochi Vivodinenses quolibet Mense Sacrum unum ad Intentionem meam sub onere et aggravio Conscientiarum Suarum celebrare teneantur sintque obligati. In quorum praemissorum tenutorum modo praevio per me Parochiae Vivodinensis Collatorum, quieto et pacifico usu et Dominio Dominos Parochos Vivodinenses non solum conservare, verum etiam contra quosvis impeditores et turbatores defendere, et manu tenere velle me, et meos universos Haeredes et Successores obligo, et obstringo. In cujus rei Robur, firmitatemque praesentes Litteras meas (praevio earundem ex Latino in nativum, mihique intelligibile Idioma Genuina et integrali interpretatione) manu propria subscriptas et Sigillo usuali consueto munitas, futura Dominorum

Parochorum Vivodinensium pro Securitate extra dedi. — Datum in Monasterio Fontis B. M. Virginis prope Landstrass die 7.ma Februarii A. 1748.

L. S.

*Alexander Abbas
ad Fontes B. M. V.
prope Landstrass et
Archidiaconus
ibidem, m. p.*

L. S.

*Anna Rosina
Nata B. de Voi-
nouich, m. p.*

L. S.

*P. Leopoldus m. p., SSae Theologiae Doctor
p. t. Prior et Secretarius.¹⁰⁾*

XI.

1768. Prebivalci župnije vivodinske prosijo za kapelana.

Laudetur Jesus et Maria!

Cum a Sacra Caesarea Regiaque Catholica Majestate Maria Theresia Regina nostra Clementissima per Excellentissimum ac Reverendissimum Dominum Dominum Archiepiscopum Goritiensem ordinarium nostrum mandatum percepimus, ut Taxa Stollae provisionum, extremae unctionis atque novorum Baptismatum, hucusque in praejudicium Salutis animarum exigi consveta, plane tollatur, atque ad Copulationes, Sepulturas et Baptismos quotidianos raducatur, ac augeatur.

Nos porro, ut mandato Caesareo, mentique Excellentissimi Domini Domini Archi-Episcopi, in quantum possumus, morem geramus, cum caeteroquin penuriam pecuniae patiamur, ut in posterum saluti animarum nostrarum melius provideatur, atque Sanctissimis Sacramentis major honor et reverentia exhibeatur, convenimus in perpetuum cum Parocho nostro, atque decrevimus loco praefatae stollae provisionum, extremarum unctionum, atque omnium Baptismatum dare unum Cubulum musti in autumnno,

¹⁰⁾ V arhivu nadškofijske pisarne v Zagrebu.

cooperatori nostro, mensuras octo carlostadiensis continentem, et quidem ex sequentibus causis:

1. ut saepius et commodius sacrosancto missae sacrificio adesse valeamus.

2. ut in distantioribus pagis a Matrice per annum praeter Scriptas functiones, pro nostris senibus, debilibus, ac parvulis, dum caeteroquin ad matricem, vel B. V. in Verskovecz praeter festa principalia sacra functio fuerit, sacrum ac doctrinam christianam habere possimus.

3. ut tempore verno, tum ad Parochialem, tum ad quamlibet filialem Ecclesiam diebus Cooperatori nostro opportunis unum sacrum pro Parentibus nostris, antecessoribus, implantatoribus atque cultoribus vinearum nostrarum, defunctis, atque pro impetranda fertilitate, atque benedictione divina, pro avertendis noxiis tempestatibus et omnibus malis a Parochia nostra, Singulis annis peragatur cum processione Venerabilis Sacramenti et solitis quatuor Evangeliiis et benedictionibus compleatur, quae ut certo certius a Patre misericordiarum impetremus, obligamus nos, atque obstringimus sacrosancte nos et posteros, atque Successores nostros, sicut ad praefata cooperatori nostro praestandi, ita etiam ad praedictum Sacrum montanum et Processionem quisque in vicinia et loco suo cemparendi, aut saltem ad id unum ex Domo mitendi, sub poena arbitraria ejusdem vicinae Ecclesiae pendenda.

Ad haec vero Reverendissimum ac Illustrissimum Dominum Abbatem ad Fontes Marianos prope Landstrass Archidiaconum nostrum gratiosissimum demississime rogamus ac petimus, ut nobis nunc et in posterum de apto atque zeloso in Divinis Cooperative provideat, quem intelligere valeamus, ne, nos, et parvuli nostri panem verbi divini petamus, et non sit, uti hucusque, qui frangeret nobis.

In quorum fidem, et majus robur ad nostra nomina loco omnium manu propria cruces apposuimus. Actum in publica sacra functione in Capella B. V. Mariae in Verskovecz, (Vrškovci,

v župniji Vivodina na hrv.-kranjski meji) die decima nona Octobris, millesimo septingentesimo quinquagesimo quinto.

P. Bernardus m. p.

p. t. prior.

Joan. Jacob. Bellavich, m. p.

Ober Lieut,

<i>Georgius Mikan</i>	† <i>Jure Vergoth</i>
<i>Petar Verbosz</i>	† <i>Ivanacz Lesschanacz</i>
† <i>Martin Rudman</i>	† <i>Jure Czerjanacz</i>
† <i>Petar Pleszkina</i>	† <i>Ive Peterlin</i>
† <i>Petar Salligar</i>	† <i>Ive Benkovich</i>
† <i>Ive Gussich</i>	† <i>Mike Furjanich</i>
† <i>Ivanacz Verbosz</i>	† <i>Jure Bossniak</i>
† <i>Mikacz Gustin</i>	† <i>Mikiza Gallinacz</i>
† <i>Petar Plaszi</i>	† <i>Petar Furjanich</i>
† <i>Marko Mossar</i>	† <i>Miko Haramia</i>

Anno 1768., die 5. Aprilis Contractus hic Cancellatus Productus est coram Officio Praefecturae Arcis Dominii ozail. Cancellatus adeoque Inorgorosus adinventus.

G. Sztazinski
p. Capit.²⁹⁾

Dolničarjeva ljubljanska kronika od 1. 1660. do 1. 1718.

Priobčuje V. Steska.

(Dalje.)

1684.

3. septembra je bil Te Deum radi zmage nad Turki pri Budi.

5. septembra so zopet 20 vjetih Turkov tu skozi peljali, da jih spravijo na galeje.

²⁹⁾ Vivodina, ki se tudi omenja v prepiru belokranjskih župnij zaradi desetine, pripala je l. 1751. goriški nadškofiji. Tamkajšno župnijsko cerkev sv. Lovrenca je posvetil 12. julija 1757. ob priliki kanoniške vizitacije nadškof goriški grof Karol Mihael Attems. — Gl. Beležke v arhivu nadškofijske pisarne v Zagrebu.

10. oktobra. Zjutraj ob 11. uri so na nosilih semkaj prinesli pobožnega p. Marka Avijanca, ki je bil zopet pri vojni. Tu je bil tri dni in je 12. oktobra pridigoval v stolnici, 13. se je pa na vse zgodaj odpeljal na ladiji v Bistvo.

21. oktobra je bilo čutiti hud potres.

6. decembra, na glavni praznik sv. Nikolaja, je knezoškof slovesno maševal in povabil na obed kneza Auersperga in Porzio, vicedoma, deželnega maršala, komendatorja grofa Sauraua, Kacianerja, Mateja in Orfeja grofa Strassoldo, Wazenberga, Trillerja, barona Lewenberga, Brennerja, Valvasorja, opata stiškega, stolnega prošta, g. Fabijaniča.

24. decembra je na Poljanah pogorela pristava cesarskega špitala.

1685.

6. januarija je sem prišel znani Poljak Kolčilcky, ki je med obleganjem iz dunajskega mesta donesel sporočilo in se srečno povrnil. Vsakdo ga je hotel videti. Deželni stanovi so mu darovali 100 tolarjev.

10. januarija je bila seja deželnega zbora. Gostil je vicedom.

27. januarija je bil, kakor leto poprej, silen mraz. Pozeblo je mnogo dreves in trt.

5. februarija. Seje se ponavljajo že 14 dnij. Stanovi name ravajo vpeljati nov policijski red za vso deželo, posebno pa za Ljubljano. O tem se posvetujejo štirje odborniki v deželni hiši pod vodstvom komendatorja grofa Sauraua. Snov posvetovanju je noša, gospodarstvo, cena stvari i. t. d. Sklepov niso objavili.

17. februarija. Tu skozi so peljali 35 Turkov, da jih spravijo na galeje.

21. februarija. Pri jezuitih so predstavljali v glediščni dvorani lepo igro: Andrej grof Auersperg premaga Turke.

9. marca. Razen dveh kompanij Lesliejevega polka se je tu nastanilo še osem kompanij Heisterjevega polka. Šele 13. junija so odšli k vojni.

13. maja. Knezoškof je hotel na Gorenjskem, na Koroškem in Štajarskem najprej sam župnije nadzirati in je birmal v

Kranjski Gori 888, v Beljaku 2686, v Št. Rupertu 256, v Lipi 958, na Dvoru 1146, v Kranju 1672 otrok. V Ljubljano se je povrnil 4. junija.

10. in 11. maja je bilo tu birmanih 1871 in drugi dan 1447, skupaj 3318 oseb.

2. julija se je knezoškof udeležil sam sinode v Gornjem Gradu.

18. maja se je mnogo Kočevcev z ženami in otroki preselilo na Avstrijsko. 40 povezkov kruha je odšlo odtod k armadi.

25. junija so tu zbirali s cesarjevim dovoljenjem za beneško ljudovlado novince.

5. julija so izkopali pri sv. Krištofu lepe rakve (tumbe).

23. julija zjutraj okolu 6. ure se je vnel ogenj v »Golovec ulicah« in upepelil več hiš.

30. avgusta. Pri kapucinskem kapitolu so tretjič izvolili Ljubljančana o. Avgušтина za provincijala.

9. septembra je bil Te Deum, ker so naši osvojili Novi Grad (Neuhäusel).

11., 12. in 13. septembra je bila huda slana, ki je uničila vso ajdo in provzročila hudo draginjo in pomanjkanje.

1686.

8. januarija deželni zbor. Knezoškof je gostil kneza Auersperga, grofa Gallenberga, vicedoma, dež. maršala, opata stiškega, grofa Sauraua, barona Lewenberga, Paradeiserja, Engelshausa, Brennerja, Mosheimba, Valvasorja, stolnega dekana pl. Stroblhofa, Hohenwarta in Pelzhoferja.

17. februarija gosti knezoškof oba kneza in kneginjo Auersperg, obe knežji sestri, grofa Galla, Schrottenbacha in dr.

19. februarija slovesnost pri knezu Auerspergu.

22. februarija je prišel sem slavni o. Abraham, diskalceatski provincijal.

21. aprila so krstili škofovega turškega sužnja Ali imenovanega, ki je bil vjet pri Novem Gradu. Dali so mu ime Nikolaj.

28. aprila ob 4. uri popoldne je nastala strašna nevihta; treščilo je v deželno zalogo smodnika, kjer je bilo 500 stotov

z mnogimi zažigalnicami in drugim gradivom; zaloga se je razletela in razrušila več hiš, podrla peči, vtrla okna po vseh cerkvah in hišah. Ubilo je le nekega dijaka pri sv. Florijanu, kateremu je padlo bruno na glavo in mu jo zdrobilo. Prišel je kapucinski general nadzirat samostane in ostal tu tri dni.

Maj. Pet kamenitih rakev in spomenikov so odkrili ob cerkvi sv. Jožefa.

31. avgusta je bil splošen post, da bi pri Bogu izprosili pomoči na Ogorskem proti Turkom pri obleganju Bude, da bi se je polastili.

5. septembra. Danes smo izvedeli veselo novico po kurirju, da so naši zaseli 2. septembra Budo. Zato se je čulo že po dnevu mnogo veselje razodevajočih strellov po mestu, ki so se ponavljali vso noč.

6. decembra je bil Te Deum v stolnici radi osvojenja Bude. Knezoškof je maševal in pogostil plemenitnike, n. pr. kneza Auersperga, grofa Leopolda, njegovega brata, dež. vicedoma, stiškega opata, grofa Ferd. Sauraua, grofa Ant. Lanthierija, grofa Orf. Strassoldo, stolnega dekana gr. Buzzellenija, barona Avg. Paradeiserja, Lewenberga, de Leo, Engelshausa, Strobelhoffa, Pelzhofferja, Schweigerja.

1687.

13. januarija deželni zbor; knez kot prvi komisar je modro govoril, odgovoril mu je dež. maršal. Gostovanje je bilo pri vicedomu grofu Ursiniju.

22. januarija je bila zadušnica v stolnici za umrlo cesarico vdovo Eleonoro Mantovansko.

20. marca so pri volilnem zboru notr. avstr. nemškega vit. reda namesto umrlega komturja izvolili ljublj. komendatorja grofa Sauraua, na njegovo mesto pa Henrika Theobalda barona Goldsteina gospoda Bollendorfskega, Chambellonskega, r. c. komornika, vel. mojstru tajnega svetnika, dvornega maršala, po-

močnika avstrijske balije in komendatorja v Ljubljani in v Stammersdorfu.¹⁾

24. maja je novi komendator baron Goldstein sem došel.

1. junija je nosil knezoškof presv. R. T. pri procesiji, kakor zadnjič.

21. julija je porodila neka žena v predmestju četvorčke. Dva sta kmalu po rojstvu umrla, druga dva sta ostala zdrava in krepka.

2. avgusta je cesarska vojska z Bavarci slavno premagala Turke pri Mohaču.

22. oktobra je odpotoval v Pasov radi rezidence knezoškof preko Celovca in je srečno tja dospel 8. novembra.

Na Gorenjskem je vzbuknil kmečki upor, zlasti v Smledniku proti sedanjemu gospodu. Dobili so stari urbar in nočejo o novem nič slišati. Pritožujejo se tu, hité v Gradec in na Dunaj. Kako se je to končalo, pové prihodnje leto.

29. decembra so slovesno kronali v Požunu najstarejšega cesarjeviča Jožefa za dednega kralja ogerskega.

1688.

12. januvarija deželni zbor. Otvoril ga je stolni prošt Oktavij grof Buzzelleni kot cesarski pooblaščenec mesto knezoškofa, ki biva radi rezidence v Pasovu. Obed je bil pri vicedomu.

17. januvarija je prešla v cesarsko oblast trdnjava Mongač na Ogerskem.

2. aprila. Ko so se uprli kmetje proti grajščini smleški ali njenemu lastniku g. Pernburgu, in ko so si izvolili za vodnika Martina Stareta, je izšel ukaz, naj ga vjamejo. V Kranju so ga zaprli. Ko so njegovi drugi to čuli in mesto obkolili, so se zbrali vitezi in se današnji dan v red postavili na kapucinskem trgu pod poveljstvom g. Janeza Jakoba pl. Widerkhera. Ko so prišli v Kranj, so mesto zaprli in krivce izprašali. Kmetje so mislili, da bodo upornika odpeljali v Ljubljano, pa vitezi so

¹⁾ Kjer je Karol Lataringijski premagal pašo velikovaradinskega l. 1683.

ga dali obglaviti pred mestnimi vrati nad mostom. S tem je bilo vse pomirjeno. To se je zgodilo 6. aprila.

5. maja je ustanovil g. Sigmund pl. Künpakh, idrijski upravitelj, bratovščino sv. Dizme, desnega razbojnika. Ta dan so semkaj pripeljali 167 vjetih Turkov in jih potem dalje tirali na dveh velikih ladijah, da jih prodajo na galeje.

13. maja. Danes zvečer se je povrnil knezoškof iz Pasova. Od tam se je odpeljal po vodi 5. aprila, 8. aprila je prišel na Dunaj, 10. je bil pri cesarju in 12. pri rimskem kralju v avdi-jenci; 26. se je odpeljal, prišel 30. v Gradec. 8. maja je odpotoval ob slabem vremenu in prišel semkaj 13. maja.

Z veseljem smo čuli, da se je Erdeljsko cesarju udalo.

16. julija. General Gvidon grof Starmberg je sijajno premagal Turke pri Bosenskem Brodu.

20. septembra. Mantovanske čete, ki so se udeležile obleganja Belega Grada, prihajajo vsak dan semkaj vračajoč se domov. Ker niso pričakovale konca, niso vedele, da so se naši polastili mesta že 25. avgusta.

15. novembra so preoblekli v redovno oblačilo gospodično Maksimilijano Gallenbergovo v Mekinah. Mnogo odličnih plemenitnikov je tja odpotovalo.

5. decembra je došel semkaj olomuški prošt, ko se je povračal iz Rima. Stanoval je v škofovskem dvorcu.

14. decembra veliko nasprotje med grofom dež. upraviteljem in grofom Henrikom Wazenbergom.

1689.

1. januarija. Vojaki tu nastanjenega Starmberskege polka so o novem letu pri plemičih in bogataših napravili nabirko.

11. januarija je bil deželni zbor. Deželni komisarji, stiški opat, baron Valvasor in g. pl. Hohenwarth so obedovali pri knezoškofu.

2. februarija je po navadi delil škof posvečene sveče. Pri njem so obedovali: oba grofa Gallenberga, grof Anton Lanthieri

in njegov sin Francišek, grof Orfej Strassoldo, stolni prošt, baron Kristijan pl. Egh in baron Brenner.

10. marca je bil potres brez nasledkov.

April. Kake koristi so se nadejali ljudje od Belega Grada, ki je prišel v naše roke, se vidi iz tega, da je neki trgovec Baltazar Blaznik na svoji ladiji, obloženi z blagom, od Kašlja po Savi odplul in se zopet srečno povrnil.

6. maja. Knezoškof je kot pasavski kanonik odšel tja k volitvi novega škofa. 18. je tja prišel; 25. je bil za škofa izvoljen grof Lamberg z 12. glasovi; naš škof je dobil dva glasova. Drugi dan je obedoval pri novoizvoljencu.

1. junija se je odpeljal iz Pasova po Donavi do Linca, 14. je bil v Celovcu in 19. je zopet srečno dospel v Ljubljano.

23. junija je obiskal p. Marko Avijanec, kapucin v sluhu svetosti, škofa, in potem je uspešno pridigal ljudstvu.

18. avgusta je praznovala svojo poroko s španskim kraljem Karlom II. cesarjeva sestra Marija Ana.

14. septembra so naši osvojili Niš in Skopijo. V sto letih naša vojska ni tako daleč prišla.

Novembra. Semkaj je prišel na svojem potovanju kardinal Kolonič in se nastanil v kolegiju.

1690.

1. januvarija je knezoškof pri jezuitih slovesno maševal in potem obedoval pri njih.

12. januvarija je bil deželni zbor. Vrsta za pogoščevanje stanov je prišla na vicedoma grofa Ursinija.

5. februarja se je pel pri jezuitih Te Deum radi srečnega kronanja Jožefa I. za rimskega kralja v Avgsburgu. Mašo je pel knezoškof. Gostil je deželni upravitelj. Pri glavnih napitnicah so ustrelili na gradu po dvajsetkrat z velikimi topovi.

24. februarja je knezoškof posvetil v stolnici Marka barona Rosssetija, prej kanonika in generalnega vikarja, v pičenjskega škofa, imenovanega od kneza Auersperga. Gostil je imenovani knez Auersperg.

25. februarija je bil novoposvečeni škof pičenjski škofov gost z gospodom bratom, stolnim proštom, dekanom in kanonikom Buffali, ki je bil danes vmeščen.

26. februarija se je pričel jubilej s procesijo od stolnice k jezuitom, katere se je udeležil tudi knezoškof.

18. marca smo izvedeli, da je po dolgem obleganju prišla v našo last trdnjava Kaniža.

10. aprila je bila tu duhovska sinoda v stolnici.

21. maja je knezoškof tu birmal nad 3000 birmancev.

25. maja je deževalo in velika procesija ni izšla, ampak štiri evangelije so peli v stolnici.

5. junija sta se povrnila starejša grofa Gallenberg iz tujine.

25. septembra je bila huda in nesrečna bitka v Erdelju, kjer je Tököly vjel generala Heisterja.

8. oktobra so bili naši še nesrečnejši, ker so izgubili po petdnevni oblegi Beli Grad.

2. decembra popoldne je bila v škofovem dvorcu seja radi cesarskega osebnega davka, radi pomožnih duhovskih denarjev. O zadnjih ima skrb knezoškof. Drugi komisarji so bili: deželni upravitelj, baron Webersperg, od dvorne kamore poslan, prior bistrski in deželni vicedom. Prior ni prišel.

4. decembra je bil hud potres.

1691.

4. januarija se je od sv. Andraža na Koroškem povrnil g. J. Anton Thalnitscher, generalni vikar, kjer je bila komisija tikajoča se »taxam pontificiam subsidii cleri«⁴ lavantinskega škofa, pa je izterjanje bilo našemu škofu izročeno. Prispevali so okoliški kraji tudi izven naše škofije: tržaška škofija 2332 gld.; arhidijakonot goriški 1534 gld.; Celje 1817 gld.; Beljak 102 gld.; Bamberška posestva 200 gld.; Osojski samostan 87 gld. i. t. d.

10. januarija je bil deželni zbor; gostil je škof.

19. februarija je bil hud potres, ki sem ga obširno popisal v »Acad. Naturae Curiosorum«⁵ v Avgzburgu, na kar bravca opozarjam. Tam sem obravnaval vprašanje, ali je mesto po-

tresu močno podvrženo; kaj se preje zgodi; kaj sledi; ali se more prevedeti, in kam naj bežimo.

1 aprila se je pričel papeški jubilej radi povišanja Inocencija XII. roj. Pignatelli na papeški prestol po smrti Aleksandra VIII., ki je umrl 1. februarja ob štirih popoldne. Procesija se je pomikala iz stolnice k jezuitom. Trajal je jubilej 14 dni.

10. aprila so deželni stanovi kupili na Bregu pri sv. Florijanu stoječo Flohovo hišo, napravili iz nje orožarno, prenesli semkaj v deželni hiši prevaljene tope in priredili sobe za bivališča nekaterih deželnih uradnikov pri knjigovodstvu.

10. avgusta je premagal princ Ludovik Badenski Turke pri Slankamnu.

16. oktobra se je pričelo obleganje Vel. Varadina.

12. decembra pregleduje avguštinski provincijal tukajšnje samostane.

1692.

Januvarija je umrl Oktavij grof Buzelleni, stolni prošt. 11. januvarija so obhajali slovesno zadušnico v stolnici. Govoril je jezuit o. Praeller.

16. januvarija je knezoškof slovesno maševal pri avguštincih pred špitalskimi vrati radi kanonizacije sv. Janeza Fakundskega. Veliki altar je krasilo šest na novo slikanih prizorov razen simbolov. Vsak dan v tednu so prihajale druge fare in imele pridige; sploh se je vršila svečanost prav slovesno.

20. februarja se je pričela osemdnevna pobožnost.

5. marca je p. provincijal obedoval pri knezoškofu in odpotoval, ko je dovršil vizitacijo.

21. aprila je bila tu sinoda.

26. maja so se naši polastili trdnjave Vel. Varadina.

17. novembra so slovesno obhajali frančiškani kanonizacijo sv. Janeza Kapistrana in sv. Paskala Bajlonskega. Trajala je slovesnost ves teden. Cerkev je bila vsa okrašena in obložena s slikami. Pri procesiji so nesli tri ali štiri podobe;

četa meščanov je nastopila z rudečimi križi na levici; zvonik je bil razsvetljen in čuli so se streli.

17. novembra. Ker je bil Jan Seifrid knez Eggenberg imenovan za notranje avstrijske vlade ravnatelja, je bil starejši princ Anton Jožef Eggenberg od škofa in dvornega kancelarja Frissa umeščen v deželni hiši. Čedno je govoril kancelar. Obed plemenitnikov je bil pri deželnem glavarju.

6. decembra. Na glavni praznik naše stolnice, dan sv. Nikolaja, je obhajal slovesno sv. mašo knezoškof in k obedu povabil kneza in kneginjo Auersperg, kneza in kneginjo Eggenberg, dve grofici Gallenberg s sinovoma, grofa Orfeja Strassoldo, grofa Herbarta Auersperga in Herbersteina s sopro-gama, barona Brennerja i. t. d.

10. decembra se je odpeljal škof v Trst k instalaciji škofa Müllerja. 12. decembra sta mu naproti prišla do Dotal stolni dekan Giuliani in kanonik Bajardi. Zvečer je prišel v Trst in se nastanil v škof. dvorcu. 13. decembra je obiskal glavarja grofa Cobenzlna in kapitelj i. dr. 14. decembra je posvetil škofa. 15. decembra je obedoval pri glavarju in se odpeljal proti domu. 18. decembra se je opoldne srečno vrnil.

1693.

8. maja se je zgodil velik čudež pred milostno podobo M. B. sedem žalostij pri sv. Florijanu, ker je mahoma spregledal kuhar kneza Auersperga, Lenart imenovan. Podobo so dali potem na poseben prostor, dokler se ne sezida kapela k večji proslavi tega dogodka.

18. februarja so strašno želvo, tehtajočo 5 centov, vjeli pri Trstu, jo semkaj pripeljali in dali knezu Eggenbergu, dež. glavarju.

N. B. Osem oseb jo je neslo iz ladije. Ko so jo naslikali in za dva dni izpostavili, da jo je vsak lahko videl, so jo odpeljali na Dunaj k cesarju.

20. februarja sta prišli iz Hrvaške dve kompaniji Herbevillovega polka v zimsko stanišče.

15. januarija so opravili v stolnici zadušnico za † kne-
ginjo bavarsko.

11. januarija se je škof udeležil pri oo. kapucinih itali-
janske in 12. januarija nemške pridige.

8. marca je knez Eggenberg, dež. glavar, šel naproti
vojvodi Jan. Kristijanu in vojvodinji Eggenberg in dospel semkaj
opoldne na štirih ladijah z lepim spremstvom in s stanovskimi
trobentariji.

13. marca so se udeležili sv. maše pri frančiškanih, po-
poldne so bili pri jezuitih, kjer so peli Miserere in se je slišal
tudi neki kastrat. Potem so obiskali škofa.

14. marca so bili obiski. Opoldne sta obe visoki osebi
obedovali pri knezu Auerspergu, popoldne poslušali laško pri-
digo pri kapucinih in si ogledali cerkev.

15. marca, na cvetno nedeljo, sta se udeležili obe osebi
blagoslovljenja oljk pri jezuitih. Po kosilu sta odrinili od tod.

18. aprila so oklicali, da se odpravi pečateni papir (das
sigilirte Papier) in nemška veljava.

22. maja so odšli dragonci s tu nabranimi novaki. Ob
devetih so se v vrsto postavili na trgu.

3. junija so iz Gradca semkaj pripeljali 18 velikanskih
topov in postavili v topilnico (Hütte). Rabili so jih pri oble-
ganju Bihača.

Mlajši grof Gallenberg je odpotoval na Hrvaško tolažit
svojo sestro, ker je umrl njen soprog, hrvaški ban.

16. oktobra je postavil kip presv. Trojice pri sv. Jožefu
prevzvišeni grof Herbart Auersperg, prav ob stoletnici pri Sisku
dobljene zmage.

To leto se je ustanovila Academia Operosorum.

27. avgusta je bila radi velike suše procesija od stolnice
k sv. Krištofu.

30. septembra je ob 11. ponoči nastala nevihta, treščilo
je v zadnjo hišo v predmestju sv. Janeza in upepelilo osem hiš.

Oktober. Umrl je slavni zgodovinar J. W. Valvasor na
Dolenjskem, v Krškem.

24. novembra. Frančiškanski kapitel, — provincijal o. Lazari.

1694.

17. januarija se je pričel papeški jubilej s slovesno procesijo od stolnice k jezuitom. Knezoškof se je udeležil procesije. Jubilej je trajal 14 dni.

5. februarja so mnogi Ljubljancani odpotovali v Benetke, da bi videli vmeščenje novega doža Vallier-a, ker je prejšnji umrl, in da bi se radovali pusta; med temi so bili knez in kneginja Auersperg, grof Herberstein, grof in grofica Strassoldo; z veliko častjo so jih ondi sprejeli. 13. marca so se povrnili.

14. marca so zaslišali duhovniki pri sv. Petru ljudi, ki so pričali, da so že petkrat v saboto zvečer videli cerkev na Rožniku razsvetljeno in slišali, da se zvon sam oglaš.

3. aprila je umrl na vročinski bolezni Jurij Črvič, opat »in Budna ad mare« in župnik, splošno imenovan cirkniški škof. Bil je daleč okrog slavnoznan, in so prihajali zlasti iz Koroške mnogi božjepotniki. Pomagal je mnogim bolnikom; povzdignil je ondi pobožnosti, se bičal ob postnih pridigah do krvi na prižnici, in več takega storil.

17. junija so vjeli ribiči v Ljublanici ščuko, ki je tehtala 21 funtov. Izročili so jo prevzvišenemu grofu Gallenbergu, dež. upravitelju.

25. julija, na praznik sv. Jakoba, je nastal hud prepir med notranjim in zunanjim svetom radi Pittorferja, katerega so nekateri zagovarjali, drugi napadali; tako tudi pri drugi seji, da je prišla stvar pred vicedoma.

Te dni so lepe starine našli na cerkvenikovem vrtu pri sv. Krištofu: kamenito posodo za pepel (žaro), kosti in dr.

8. avgusta so odpotovali v Karlovec k umeščenju generala karlovškega Frančiška Karla grofa Auersperga, ko se je odpovedal vojvoda Croy, oba kneza Auersperg in Eggenberg in mnogo plemenitnikov.

1695.

17. januarija je bil deželni zbor. Gostil je knezoškof. Obeda so se udeležili: knez Eggenberg, dež. glavar, grof Auersperg, karlovški general, deželni vicedom, maršal, stiški opat, stolni prošt, grof Lamberg, grof Rihard Gallenberg, grof Saurau, grof Oto Herberstein, grof Frančišek Lanthieri, baron Engelshaus, Tauferer in Pelzhofer, g. Baltazar Rasp.

7. februarija je prišel jahajoč sel iz Regensburga s povabilom, naj pride škof k volitvi novega škofa. Ob 11. ponoči je zopet odjezdil z odgovorom in izgovorom. Pravijo, da je škof volil grofa Salma, stolnega dekana.

To leto je, kakor se vidi iz letnice MDXCV na kolegiju, stoletnica, kar so jezuiti tu. Rektor je hotel praznovati stoletnico, pa je opustil slavlje radi bolezni.

April. Podaljšali so župni dvorec pri sv. Petru, podrli že davno razsvečeno kapelo sv. Mihaela in prostor porabili za župnišče.

Knezoškof je popravil hodnik v škof. dvorcu in ga dal obokati.

Frančiškani so podrli kapelo sv. Janeza K. in zato zidali kapelo sv. križa. Križ, ki ga časte, je stal že mnogo let na moški strani.

Julij. Na Ogerskem je zapovedoval saški zborni knezi Friderik Avgust z malim uspehom, ker so bili v Erdelju kmalu potem tepeni.

12. novembra so bile petice, ki so nekaj časa veljale 18 kr., znižane na 17 kr. Goldinar, ki čez dva meseca nima veljave, je izginil. Velika zmeda in nadloga med ljudmi! Kruh, ki je stal 1 kr., stane 2 kr.; star rži stane 8 gold. Les cenijo, a kmetje ga ne marajo dovažati. Zmeda!

Poleti so napadli oboroženi Ljubljancani Auerspergovo, prej Lohmheimbovo privilegirano hišo, ki je bila noč in dan odprta, in so vrata vrgli v vodo. Nastala je draga pravda. Župan in sodnik sta bila pozvana v Gradec.

Februarij. Konec meseca so igrali pri jezuitih, kjer je brat Rok plesal v splošno začudenje. Kaj takega se ne vidi kmalu v Evropi.

1696.

Februarija so v cesarskih dednih deželah objavili imovinski davek in ga strogo izterjavali.

3. februarija je prišel semkaj kapucinski general, ki je obiskal škofa 6. februarija. — P. Anton iz Kranja, njegov tajnik »ex parte Imperii,« je prišel ž njim. Izvolili so ga pozneje l. 1701. za provincijala.

16. februarija. je šel škof do Save naproti kardinalu Tanara, nunciju, ki se je povračal v Rim; tam ga je vsprejel in potem pogostil v škof. dvorcu. Drugi dan ga je spremil do ladije, ki se je odpeljala proti Vrhniki.

25. maja je obiskal škof Ig in delil ondi sv. birmo.

Junij. Drago in nerodovito leto je provzročilo veliko siromaštvo neimovite množice. Star pšenice je stal 14 gold. Dva odposlanca sta nabirala podpore od hiše do hiše, dežela je dala svoj del. V lazaretu so hranili vsak dan 500 siromakov tri mesece. Dva občinska moža Seifrid in Knol sta nadzorovala siromake.

9. septembra je obiskal Ljubljano sedanji škof brižinski Janez Frančišek baron Eggker pl. Kupfing, ko je prišel ob začetku svoje vlade gledat loško gospostvo. V Ljubljani si je ogledal vse cerkve.

31. oktobra je škof zvedel, da je umrl kardinal Goes, krški škof, v Rimu 10. t. m. Potrudil se je, da bi prišel na njegovo mesto, pa zastonj, ker je bilo že drugemu obljubljeno. Vsak se je čudil, ker je ta škofija večje veljave, čeprav ima ona nekoliko več dohodkov.

1697.

14. janurija je bil deželni zbor. Gostil je knezoškof. Navzoči so bili tudi knez Eggenberg, stiški opat, stolni prošt, deželni maršal, vicedom, grof Franc Anton Auersperg, dva

grofa Lanthierija, dva grofa Lamberga, grof Petazzi, grof Rudolf Schrottenbach, barona Egg in Abfaltrer, g. Fabianič in Ludovik Rasp.

Te dni je obiskal knezoškof Francišek provincijala o. Lazarija.

Pust je bil živahen, ker ni bila prepovedana maškarada.

3. marca. Med postnimi pridigarji ima največ poslušavcev kapucin o. Placid. Škof sam ga večkrat posluša.

21. marca je šel škof jezuitom delat duhovne vaje in ostal je ondi 8 dnij.

Ko je prevzvišeni grof Gallenberg umrl, so na odredbo odposlani komisarji učinili težko, neslišano spremembo, in vsem deželnim uradnikom plačo nekoliko odščipnili, mnogim jo pa celò ustavili. Bilo je mnogo tožb in nadlog. L. 1700. je šele cesarska naredba stvar zopet poravnala.

Maj. Znamenito pobožnost je ustanovil menjavec Peter Anton Codelli, da naj vselej Presveto, kadar je nese duhovnik k bolniku, spremljajo štirje cerkveniki s prižganimi belimi svečami. Plačal je za cerkvenike, dal za vosek, napravil nov baldahin, malo monstranco in druge ornamente.

Junij. Povečali so diskalceati svoj vrt in porabili v ta namen Siberauovo njivo.

To pomlad, v juniju, je oblegal mejno trdnjavo Bihač, ekscelencija grof Fr. Karol Auersperg, ki je imel neomejeno poveljstvo, pa je moral odjenjati na cesarjevo povelje in iti na Ogersko k glavni vojni. Hrvati so bili pod poveljstvom banovim onstran Une z 20.000 možmi. Nemški polki so hodili večidel skozi Ljubljano, zlasti imenitni polk Gschwindov. Obleganje je bilo težavno radi vode, čez katero se je ponesrečil glavni napad, in so mnogi potonili, in radi pomanjkanja hrane, ker so se skoro vsi vozovi pokvarili na kamenitem potu in je izostal dva dni od tod v Karlovcu pečeni komisni kruh. Pri glavnem naskoku sv. Janeza K. dan je naših palo 1200.

1698.

Januarij. V deželnozborski seji je imel knezoškof lep nagovor. Gostil je vicedom. — Pust so obhajali višji in nižji prav veselo s slovestnostmi, plesom in igrami.

11. februvarija se je pripetil strašen dogodek. Krojaški pomočnik je z mečem zabodel svojega lastnega mojstra v njegovem stanovanju; njegovo ženo je sunil enkrat in otroka dvakrat, toda ne smrtno. Bežal je najprej v škofijo in potem v frančiškanski samostan. Meščani so obkolili samostan in ga stražili tri tedne. Vender je ušel, ker so ga opoldne na vozu v praznem sodu izpeljali. Ko se je pa zaslepljenec povrnil po obleko, ga je straža zalotila, priprla in kmalu potem obglavila sredi trga.

12. februvarija je bil krog treh hud potres.

2. marca so obhajali v stolnici Te Deum radi premirja med cesarjem in francoskim kraljem. Obed je bil pri dež. glavarju. Kadar so napili cesarju, rimskemu kralju in visokim zaveznikom, je ustrelilo na Gradu 20 topov, skupaj dopoldne in popoldne 120 krat.

22. maja je praznovalo tukajšnje pravniško društvo prvič svojega patrona sv. Ivana pri sv. Jožefu pri diskalceatih s peto slovesno mašo in nemško pridigo; kosilo je bilo zelo živahno. N. B.: Nastopno leto so predstavili praznovanje k jezuitom, kjer ima kak retor latinski nagovor. Pričetnika te pobožnosti sta gg. Florijančič in Mugerle.

Junij. Magistrat je dal na nasvet župana Giorgio sezidati veliko sobo proti gradu na zunanji svet. Zadnji dan t. m. so pričakovali ruskega carja Petra Aleksejeviča z Dunaja, ki je potoval v Rim. Moral pa je nazaj proti upornikom.

Avgust. Popoldne je nastala huda nevihta in udarilo je v Siberauov dvorec pred diskalceati. Zgorele so tri hiše.

Poleti so povečale klarise svoj vrt in ga večidel obdale z zidom. Prav tako avguštinci pred špitalskimi vrati, ko je bil preoblečen mladi Kapus, ki jim je daroval očetovski sosednji vrt.

Tu se mora tudi pripomniti, da je kneginja Auersperg plemiški dvorec Groblje, poldrugo miljo od Ljubljane, odločila za letovišče in lovsko hišo ter ga pričela krasno zidati.

Slaba letina se ponavlja; ajda pa je precej obrodila in je bila srečno spravljena.

Mestni prebivavci, zlasti meščani mnogo trpé radi nastanjenja vojakov.

1699.

Januarij. Pri deželnozborski seji je knezoškof kot prvi komisar izredno lepo nagovoril odposlance in potem pogostil prwake.

Z velikim veseljem smo čuli, da so cesar in zavezniki v tem mesecu s turškim cesarjem sklenili petindvajsetletni mir. Obhajale se pa niso nikake slovesnosti niti na Dunaju niti drugod, ker se je že dve leti vlekla določitev mej.

11. februvarija ob pol ene popoldne smo čutili potres. Bil je samo en močan sunk.

13. februvarija ob petih zjutraj je bil zopet hud potres, toda oba brez škode.

15. februvarija je bil davno zaželeni dan poroke rimskega kralja Jožefa z Amalijo na Dunaju, kjer so obhajali vse mogoče slavnosti. Pri nas so stanovi pod vodstvom barona Volka Daniela Brennerja zvečer v deželni hiši imeli veselico z baletom in z redko dragoceno pojedino. Vse plemstvo se je udeležilo slavnosti v kostumih, predstavljajočih narode. Vsi so se zbrali pri kneginji Eggenberg in se skupaj napotili v deželno hišo. Novi trg je bil razsvetljen s plamenicami.

Mesto je pokazalo svoje veselje in udanost v mestni hiši. Okna so razsvetlili in okrasili z lepimi simboli. Četrtna meščanstva je stala oborožena pred hišo. Potem sta bila ples in pojedina.

April. Imenitni laški plezavci po vrveh so se skazovali v mestni hiši.

To leto po sklenjenem miru s Turki je jenjalo zvonjenje ob sedmih zjutraj in zvečer na gradu in po cerkvah.

V frančiškanskem provincijalnem kapitolu so izvolili zopet o. Lazarija za provincijala. Bil je tudi odposlan k generalnemu kapitolu v Rim, kjer je v imenu »Nationis Germanicae« imel javno disputacijo, in je svoje teze slavno branil nasproti magistru »sacri palatii«, nekemu dominikancu, katerega je slavno premagal. O tem se je mnogo pisalo.

18. junija. Praznik sv. R. Telesa je gledal neki kamnosek strelce pred špitalskimi vrati. Zadelo ga je na prsa in na glavi, da je bil takoj mrtev.

23. junija so ustrelili nekega beguna izmed tu nastanjenih vojakov in dva pretepli s šibami.

13. avgusta je umrl blaženo na Dunaju slavni o. Marko Avijanec, kapucin, ki je večkrat tu bolnikom čudežno pomagal.

Ker je nedavno nekdo utonil v Ljubljani, je njegov oče dal postaviti na špitalski most tam stoječe razpelo z žalostno Materjo božjo.

23. novembra. Ker je sklenila Dizmova bratovščina pred Nemškimi vrati sezidati lepo trikotno kapelico na čast sv. Dizmi, so si kraj ogledali štirje odposlanci in arhitekt Martinuzzi. Pozneje so si stvar premislili in kapelo sezidali v stolnici.

25. decembra je umrl stotnik Palfy-jevega polka. Pokopali so ga slovesno in s trojnim strelom pri avguštincih pred špitalskimi vrati.

1700.

Januarij. To leto so bili ustavljeni vsi odpustki v vseh cerkvah radi rimskega svetega leta. Višja cerkvena gosposka je to objavila. Mnogo romarjev je šlo tu skozi proti Rimu. Bratovščina presv. R. T. je bila posebej povabljen v Rim. Poslala je svoja zastopnika Petra Antona Codellija pl. Fahnenfeld in Jan Štefana Florijančiča s priporočilom. Bila sta lepo vsprejeta.

15. januarija. Na dekanov predlog so se zbrali v hiši stolnega prošta zvečer gg. Pichi, pl. Bilichgraz in kamniški župnik Rasp. Zmenili so se, da bodo skrbeli, naj se podre razrušena stolnica in postavi krasna nova cerkev. Vsi razen g. Pichija so obljubili prispevati po 500 gld. Kmalu je o tem sklepal kapitul

in naznanil sklep knezoškofu, ki je v to privolil. Precej so pričeli misliti, kako bi zbrali pripomočke za tako lepo in dragoceno delo.

22. februarja. O pustu so višji plemenitniki uprizorili vožnjo s sanmi. Prvi se je vozil general grof Auersperg. Bilo je 24 sanij. Udeležile pa so se vožnje štiri knežje osebe.

1. marca, pustno nedeljo, so se zopet vozili s sanmi našemljeni in predstavljajoči kmetiško poroko. V knežjem dvorcu so igrali laško opero.

V Höfferovi hiši na Bregu je bila glasbena predstava (actus academicus der H. Musicorum).

Pri patrih jezuitih so pa predstavljali pri navadni tridnevni pobožnosti Kristusovo smrt na križu s kronogramom: AMor aD peCCatores.

22. marca je umrl na Dunaju grof Saurau, prejšnji tukajšnji komendator. Na njegovo mesto je prišel naš komendator grof Goldstein kot komtur, in na tega mesto general Gvidon Starmberg²⁾ po cesarjevem odloku.

28. marca. Cerkev sv. Jožefa pri diskalceatih je posvetil slovesno knezoškof. Slovesnosti se je udeležil deželni glavar Eggenberg, ki je tudi kot patron in ustanovnik pogostil v samostanu prav sijajno plemenitnike in patre.

15. aprila je posvetil knezoškof Sigmund Krištof avguštinsko cerkev pred špitalskimi vrati s prav tako slovesnostjo. Obreda sta se udeležila tudi oba barona Ruessenstein kot ustanovnika in sta goste sijajno pogostila v samostanu.

24. aprila, praznik sv. Jurija, je mesto prestavilo solni trg, ki je bil doslej ob trgu pri hiši barona Strobla, pri Schüffrerjevi in Kajzelovi hiši, k mestni hiši. Nadzorstvo je dobil proti računu svetovavec Raster. Vinski trg so prenesli s trga na Stari trg.

15. maja je prišel radi zidanja stolne cerkve na povabilo semkaj imenitni stavbenik F. Florentianus iz Gorice. Ker knezoškofa ni tukaj dobil, se je odpeljal na Goričane, in je pokazal nekaj osnutkov.

²⁾ Sin znanega branitelja dunajskega l. 1683., Rudigera Starhemberga. Dolničar piše dosledno Starmberg.

Te dni je prišlo nekaj nemških igravcev semkaj in so predstavljali v igrišču. Prestojnico je jezuit o. Koller, duhovit mož, spreobrnil od luteranstva h katoličanstvu. Kmalu potem je prišel odliččen zdravnik Aichenberg, rojen v Frankobrodu na Meni; imel je svoj voz in strežnike v livreji in je dajal predstave na Novem trgu. O. Koller je spreobrnil njegovo ženo in njegovo spremstvo, ki so vsi izpovedali katoliško vero v kapeli sv. Frančiška Ksaverijana.

Junij. Začetkom tega meseca je prišel semkaj grof Kulmer, vitez nemškega reda, ki je v imenu komendatorja grofa Starmberga mnogo prenovil.

16. julija je dospel semkaj novi komendator general Gvidon Starmberg, katerega junaške čine proti Turkom bukve popisujejo in spričujejo tudi mnoge rane. Prav rad tukaj stanuje in ljubi posebno kmete. Prenovil je zvonik in druga poslopja.

Meščani se vadijo v orožju poletu na Gradu, potem jeseni vsi skupaj v Prulah.

Konec julija se je knezoškof odpovedal škofiji. Namerava vstopiti v oratorij sv. Filipa Nerija v Perugii, v 60. letu svoje starosti, da bi preživel ostali del svojega življenja v miru. Cesar je odstop dopustil, pri papežu pa se je vleklo preiskovanje do 15. maja nastopnega leta, da je prišel spregled.

2. avgusta. Čeprav je bil odpustek odpovedan, so ljudje kakor po navadi obiskavali frančiškansko cerkev. Škof je v Rimu prosil proti p. Lazari, naj ustavijo take shode, pa ni nič dosegel, ampak so bili po posebni buli odobreni.

13. avgusta. Zjutraj ob desetih nastane nenadoma vihar, treskne v Rotterjevo hišo v predmestju in v treh urah pogori 11 hiš. Vender so spretni redovniki in prihitelo ljudstvo požar ustavili, ker so podirali strehe.

Oktober. Letošnja letina je bila srednja, če se oziramo na žito in vino.

25. novembra se je pričela devetdnevica v čast sv. Frančišku Ksaveriju v kapeli pri sv. Jakobu. Ustanovil jo je baje

Rasp s Krumperka po nasvetu znamenitega in duhovitega o. Paradžiča D. J.

Nadaljevanje od l. 1700. Deo duce, Comite veritate.

1701.

Ker je sveto leto jenjalo v Rimu, je sv. oče dovolil, da se prične po drugih krajih sveta, kjer so za to prosili. O tem več drugje.

Začetkom tega leta je dal cesar Leopold tukaj nabirati vojake zoper Francoze radi nasledstva v Španiji, kjer je umrl Karl II., in ima on pravico do prestola.

Od notranjeavstrijske dvorne blagajne odposlani komisarji pobirajo prav strogo krajcar na meso in zelo pritiskajo mestne prebivavce.

Nasprotno je dobil marsikak deželni uradnik na cesarjev ukaz svojo plačo zopet, ki mu jo je ustavila dežela radi varčnosti.

5. februarja je došel kardinal Lamberg na vabilo grofa Vajkarda Gallenberga, ki mu je šel naproti z grofom Volkom Engelbertom Gallenbergom do Gradiške. Dospeli so zvečer ob snežnem vremenu z ladijo. Prenočil je kardinal v Gallenbergovem dvorcu, kjer so mu sijajno postregli; drugi dan ga je povabil knez Eggenberg; tretji dan je vrnil obisk knezoškofu, si ogledal stolnico in nadaljeval svojo pot popoldne proti Pasavu.

Pust so praznovali plemenitniki in srednji stanovi veselo vkljub smrti španskega kralja. Debeli četrtek so igrali v dvorcu kneza Auersperga.

5. aprila so pričeli z zidanjem nove stolice. Z veliko slovesnostjo so prenesli presv. R. T. iz stolnice v oratorij presvete R. T. Udeležili so se sprevoda kneginja Auersperg, knez in kneginja Eggenberg poleg drugega plemstva. Potem so altarje spraznili in pričeli podirati. Stroškov niso nosile le sem spadajoče župne cerkve in podružnice na Kranjskem, Štajerskem in Koroškem, marveč tudi knezoškof, deželni stanovi, kapitul, plemstvo in mesto.

11. aprila. Prav ta čas je tukajšnji rektor pl. Lewenberg, vrl mož, pričel poviševati cerkev sv. Jakoba, ki je bila počena radi potresa, in jo krasiti s štukom in slikami. Hkrati je pričel z zidanjem Pod turnom. Prav takisto je začel zidati slavni P. Lazari obhod pred frančiškansko cerkvijo in ga dovršil.

19. aprila je odšel tukajšni komendator general Gvidon Starmberg kot feldcajgmojster in zapovednik pehote na Laško. On rad zida. Popravil je cerkev in vrt in vse v dvorcu.

15. maja se je pričel jubilej za srečno vladu Klementa XI. r. Albani, in je trajal 14 dnij. Obiskovati je bilo treba tri cerkve, namreč stolno, sv. Petra in sv. Jakoba.

V začetku maja so odposlanci deželnih stanov odšli na Dunaj, da se udeležé razprave, koliko naj stanovi 12 let plačujejo. Odposlanci so bili knez Eggenberg, deželni glavar grof Vajkard Gallenberg, tajnik pl. Erberg in mestni knjigovodja Rakovec. Odposlanstvo je stalo 30.000 gld., knez je dobil 10.000 gld., Gallenberg 5000 gld.

1. junija je odpotoval ob dveh popoldne knezoškof Sigmund Krištof iz Ljubljane v Perugia v oratorij sv. Filipa Nerijskega, ker se je odpovedal škofiji s papeževim dovoljenjem. Pustil je vse v lepem redu. Pot je šla skozi Koroško, da se je sešel v Pontafelnu z grofico-sestro.

8. junija. Nastal je vrišč dijakov; hiteli so za sleparskim nabiralcem novakov, ki je nekaj dijakov siloma zajel in jih na vozu odpeljal; eno miljo od tu so ga dohiteli in osvobodili dijake.

27. junija. Radi velike suše in vročine je bila slovesna procesija k sv. Krištofu. N. B. Drugi dan je močno deževalo.

28. junija. Pripeljali so semkaj s Štajerskega 23 topov, med njimi 10 velikih topov, istotako veliko množino moke, vsak dan po 30 voz in še 300 sodov; spravili so jih ali v kočje, ali jahalnico ali pa drugam. To je tu ostalo četrto leta, potlej so pa vse odpeljali v Gorico, Trst in na Reko.

24. julija, četrto nedeljo v juliju, se je pričel veliki jubilej s slovesno procesijo. Obiskovati je bilo treba štiri cerkve, namreč stolno, sv. Jakoba, sv. Petra in Marijinega oznanjenja ali oo. av-

guštincev. Trajal je dva meseca. Skoro vsak dan je bilo videti po dve ali tri procesije iz vsch fará kranjskih, štajerskih in koroških. Za odpustke je bilo dovolj, če se je domačin udeležil treh, tujec dveh procesij.

28. julija. Popoldne ob dveh je nastala silna nevihta. Treščilo je trikrat in sicer v neko hišo v Krakovem, kjer je strela ubila človeka, drugič v grad in tretjič v zadnjo hišo v sv. Janeza predmestju, kjer je ogenj upepelil tri hiše.

11. avgusta. Ko je bil Adam Ursin grof Blagay od vice-domske službe na Kranjskem odstavljen, je bil izvoljen na njegovo mesto grof Frančišek Lanthieri in tudi vmeščen. Pripetila pa se je nesreča; ko je mesto dalo ob njegovem vmeščenju streljati, je orožar Hoffer, hoteč top na novo nabasati, dal strelivo v top, kjer je bila še iskra. Top se je nagloma sprožil in ga ranil, da je čez en teden umrl.

Zvečer ob osmih se je novoimenovani škof Ferdinand pripeljal na ladiji po Ljubljani. Stolni dekan se mu je peljal naproti s kanonikom Pichijem do Vrhnike.

22. septembra. Danes je knezoškof vsprejel škofijo in spiritualibus v oratoriju sv. R. T. v posest. Ljubljanski stolni kapitul mu je napravil trojne slavoloke. Pri pokopališčnih vratih je bil škofov grb, kjer je bil ščit knezoškofov s kronografom:

Caesare faVente

FerDInanDo eX antlqVa gente kVnbVrgICa,

prInCIpe aC XIII. epIsCopo LabaCensI

CatheDraM Caplente.

Nad oratorijevim obodom je stala Fortuna z dvema angelcema, držečima napis:

Mobile fit fixum.

Pri obodu v oratorij je bila velika podoba sv. Nikolaja, patrona stolnice, ki zvezuje ženina-škofa z nevesto-cerkvijo. Napis:

Poma nova et vetera servavi tibi,

Cant. 7.

Connubio iungam stabili propriamque dicabo.

Virg. Aen.

Oktober. Hvala Bogu, imeli smo dobro vinsko letino; vino je dobro obrodilo na Vipavskem i na Dolenjskem. Tudi žito, zgodnje in poznejše, je bilo rodovito in se je brez škode spravilo.

28. oktobra. Ob nastopu novega višjega duh. pastirja so se razni redovniki oglasili in želeli priti v Ljubljano. Med temi so bile uršulinke, katere je prejšnji škof Sigmund Krištof odvrčal in jim ni hotel privoliti naselitve³⁾. N. B. Sicer bi bile že 10 let prej prišle. Te nameravajo ustanoviti tu samostan, in so našle ugoden odziv.

6. novembra. Takisto so se oglasili oo. iz reda sv. Pavla puščavnika. Poslali so semkaj dva patra, bivšega priorja lipo-glavskega in o. Jurianiča, lektorja bogosl. od tam. Dalje so se oglasili usmiljeni bratje, ki so prosili za cesarski špital, ki je bil izprazen vsled smrti di Giorgio.

11. decembra je potovalo 600 husarjev med Ljubljano in Kamnikom preko Tirolske v Italijo. Kmete so močno nadlegovali in jim napravili veliko škodo.

13. decembra na god sv. Lucije je obhajala slovesno l. 1693. ustanovljena Academia Operosorum svoj prvi javni shod v dvorani knezoškofijskega dvorca proti cesti ob šestih zvečer. Knezoškof kot ljubitelj vede ni dal samo prostora na razpolago, ampak tudi belovoščene plamenice. Prišli so k shodu: dva kneza, najimenitnejši cerkveni in svetni plemenitniki in redovniki. Vršil se je shod ob prijetni godbi z godali in trobili. Kdor hoče kaj več vedeti, naj pogleda v knjižico, ki se je delila pri shodu.

18. decembra knezoškofu sta izročila temporalije knez Eggenberg, deželni glavar in grof Lanthieri, dež. vicedom. Govori se, da bodo denarji kakor sedamnajstice in tolarji zgubili veljavo (kalirali). Radi tega je velika zmeda, ker hoče vsak plačati upnika, upnik pa se brani sprejeti vplačilo.

26. decembra je prišlo nekaj saških igravcev, ki so danes prvič igrali v mestni hiši in sicer zadaj v veliki sobani.

³⁾ Ker ni bilo dotacije.

1702.

Splošno je bilo leto zdravo, plodovito na vipavskem vinu, dolenskem je škodovala slana; žito je srednje obrodilo. Zima je bila nenavadno mila, a pozni mráz je mnogo zaviral zorenje. Italijanska vojska je povzročila stroške in nemir. Skozi naše kraje so potovale nemške in hrvaške čete; provijant so vedno vozili tu skozi in žito nakupovali. Ker so Francozi Trst oblegali, so mesto povsod stražili; straža je bila podvojena; konje so pregledavali. Deželni vojaki so morali tja oditi; velike zaloge so bile tja odposlane. V Ljubljani so zidali stolnico, jezuitsko cerkev, pod Turnom, pri nunah, avguštincih, diskalceatih.

1. januarija. Knezoškof je imel slovesno božjo službo pri jezuitih in je tam obedoval. P. Carminelli je v pridigi voščil: Opto tibi Laetos AeMona CaLenDas.

8. januarija se je osnovalo društvo Philo-Harmonicorum, musices cultorum. Začetnik je g. Bertold pl. Höffer. Sešlo se je pri njem 14 članov in ga izvolilo za voditelja.

23. januarija. Pri nemški igri Faust (Comedi vom Fausto) v mestni hiši je nastal nemir, čeprav je bil pričujoč deželni glavar knez Eggenberg. Rogovileže so zaprli.

12. februarija je vpeljal knezoškof ne samo v župni cerkvi sv. Petra, ampak tudi v štirih Ljubljani najbližjih cerkvah krščanski nauk za otroke in dal razdeliti miloščino v denarju, kruhih in odpustkih (Ablasspfenig).

21. februarija. Knezoškof je posvetil novi zvon pri sv. Jakobu, je ondi kosil in se udeležil igre, ki so jo gojenci njemu na čast predstavljali.

2. marca je bila konzistorijalna seja ob škofovi navzočnosti, je-li naj se oo. Pavlinci sprejmo ali ne. Zahtevajo pa cerkev sv. Florijana.

27. marca je bilo vmeščenje grofa Volka Vajkarda Gallenberga za deželnega upravitelja z veliko slovesnostjo. Na Gradu so streljali s topovi. Pri obedu je imelo opraviti neki deset kuharjev.

29. marca so prišle semkaj svetinje sv. device in mučenice Varije iz Rima.

3. aprila. Nemir, ker so se prikazale francoske ladije v tržaškem zalivu. Štirji avguštinci, ki so bežali iz Reke, so prišli sem.

13. aprila. Veliki četrtek je prišlo semkaj 400 vojakov Salmovega (Zrinjskega) polka, drugi dan zopet 400 in 16. aprila zopet 400. Na Novem trgu so se predstavili deželni gosposki. dva dni počivali in odšli na Laško.

22. aprila je prišlo šest uršulink opoldne na deželni ladiji po vodi iz Gorice. Na bregu so iztopile. Peljali so jih knez Auersperg, vicedom in g. Schellenburg v Schellenburgovo hišo na trgu, ker je on njih ustanovnik. Njih imena so Elenora, prednica, roj. Tirolka; Rosalija grofica Lanthieri, Otilija in Elizabeta baronici Rossetti, Magdalena roj. Goričanka, in neka spreobrnjena Monika.

4. maja. Pri Savi je bilo ogledovanje konj.

5. maja je prišlo pet kompanij Blorovega polka, in 6. maja zopet pet; 16. maja je prišlo 700 mož.

21. maja je prišlo 300 hrvaških jezdecev in se utaborilo pred karlovškimi vrati, ker jih niso pustili v mesto.

23. maja so se klobučarji prvokrat udeležili procesije z zastavo. Ko so to videli stari cehi, namreč tesarji, ribiči, veči in manjši brodarji in zidarji, so zvili svoja bandera in odšli, ker niso bili zadovoljni, da bi šli za njimi. Pogostokrat so se prepirali radi predstva.

5. junija. Šteli so prebivavce mesta (Inwohner) in je moral vsak dati moža za visoke okope na gradu.

23. junija. Nova bratovščina ranjenega srca Jezusovega se je slovesno vpeljala pri klarisah. — Ta dan je prišel general diskalceatski o. Kalist, ki je bil prej tu 14 let prior, in je prvi Nemec, ki je bil za generala izvoljen. Ostal je tu 14 dni.

Pričela se je v stolnici pobožnost radi srečnega izida cesarskega orožja in se nadaljevala do konca leta v šestih cerkvah.

5., 15. in 27. julija so dohajali in odhajali vojaki proti meji ob Adrijanskem morju.

30. julija je praznovala akademija Philo-Harmonicorum svoj prvi javni nastop na Ljubljani z umetnim ognjem. Vse mesto je privrelo gledat veselico. Vse ladije do zadnje so bile oddane, in celo zmanjkalo jih je, da niso mogle vseh ljudij vsprejeti.

2. avgusta. Sel za slom prihaja iz Trsta in z Reke radi francoskih ladij, ki so se tam prikazale. Bile so vedne seje odposlancev.

18. avgusta ob petih popoldne smo izvedeli po naglem naznanilu, da je 17. ali prejšnji dan začel general Forbin streljati na Trst, da so pogorele tri hiše in je padlo 140 bomb v mesto. Prebivavci prosijo pomoči in streliva.

20. avgusta. Danes so na petih ladijah prišle iz Trsta bežeče rodbine. Cesarske konje iz Lipice bodo tu shranili in vse poletje imeli v vicedomskem dvorcu. Iz kraške pokrajine mora oditi vsak šesti mož na Šilartabor. Mesto je dobro za-varovano.

23. avgusta so zopet prišle tri ladije beguncev. Nekaj rodbin se je tu naselilo.

27. avgusta. Dospel je general Rabatta, ki bo sprejel poveljništvo nad deželno vojno v slučaju sile; ogledal si je orožarne na Gradu. Deželni stanovi niso poslali le topov, ampak tudi smodnika in drugega streliva stiskanim Tržačanom na pomoč.

6. septembra je dospel ces. referendarij vitez Plokner s svojim sinom in se nastanil v stškem dvorcu. Visoko plemstvo ga vedno vabi. Radi vojske je pričel iztirjavat denar. Bogate je klical k sebi in jim tako dolgo prigovarjal, da so kaj dovolili, vsaj 20 gold. Ker je zbolel, je ostal tu tri tedne.

12. septembra. Ker nevarnost radi napada na Trst še ni jenjala, ampak so se sovražnikove ladije še vedno prikazovale, in se je bilo bati, da ne bi prišli sovražniki na suho, so poslali

stanovi g. Kalčiča tja, da bi od časa do časa pošiljal natančna naznanila.

Lovrano na Kranjskem so Francozi od morske strani napadli in izstrelili 200 bomb. Ker ni bilo upora, so selo zažgali in oropali. Monstranco s presv. R. T. so spoštljivo odnesli poleg drugih stvari.

1. oktobra je pripeljalo iz Gradca 13 voz s šestimi konji smodnika in bomb v tukajšnji grad.

5. oktobra. Dospel je general Heister s 1300 konjiki in hrvaškimi pešci. Konjiki so se nastanili v Prulah, pešci pa onstran Ljublanice v Mestnem logu. 7. oktobra so odšli konjiki po suhem, pešci po Ljublanici na Vrhniko in od tod na deželne meje.

29. oktobra. Radi srečne osvojitve Landana pod poveljstvom rimskega kralja Jožela je bil Te Deum v oratoriju presv. R. T. tik stolnice, ki se zida. Stolni prošt je imel slovesno mašo, ker je bil škof odsoten; g. deželni upravitelj je dal plemenitnikom obed in na Gradu so do štirih popoldne streljali z velikim topom.

3. novembra je 16 voz pripeljalo smodnika, streliva in vojnih zalog.

22. novembra na god sv. Cecilije so obhajali gg. Academici-Musici svoj prvi glavni praznik slovesno pri oo. avguštincih pred špitalskimi vrati.

3. decembra na god sv. Frančiška Ksav. je obhajal v tukajšnjem oratoriju pri stolnici Ljubljančan Klemen Justinčič zlato mašo. Pred 50. leti je imel v Ljubljani novo mašo.

4. decembra. Nekaj hrvaških čet se je povrnilo, večina jih pa ostane na svojih kraških postojankah.

21. decembra. Gg. »Academici Operosi« so obhajali svoj zbor v vicedomskem dvorcu ob pričujočnosti najodličnejšega plemstva.

Konec leta je bil gorak, moker, deževen in je provzročil veliko vodo.

Nazadnje nam je še pripomniti, kak napis so vložili v jabolko nove stolnice, spisan na pergamen 18. oktobra na praznik sv. Lukeža :

† † †

Ad laudem Sanctissimae et Individuae Trinitatis, Jesu Christi Domini nostri, Eiusque Sanctae Virginis Matris Mariae, nec non Sanctorum omnium, sed praecipue S. Nicolai Ep., huius Cathedralis Ecclesiae Patroni honorem et gloriam.

Anno Salutis CIO.DCCC.I, die 24 Maji a fundamentis extrui coepta est haec Basilica, consummata vero, quoad chorum et ad duas laterales majores capellas die 11. 8bris M.DCC.II. gubernante Ecclesiam Universam Clemente XI. Pont. Maximo. Imperatore augustissimo Leopoldo magno: Episcopo Labacensi Celsiss. ac Rdiss. principe Domino Domino Ferdinando ex comitibus a Kienburg etc. Sumptibus collaticijs cleri imprimis, aliorumque Urbis incolarum, Joannis Antonii Thalnitscher a Thalberg, eiusdem Ecclesiae Decani, Vicarii Generalis, et fabricae huius Directoris, incredibili cura, et indefessa industria obtentis; globus vero iste superimpositus fuit die 18. Octobris eodem anno 1702, in festo S. Lucae Apostoli, et in eodem inclusae diversorum Sanctorum reliquiae, item crux vera Caravacensis, numisma benedictum S. Benedicti, cera benedicta ab Innocente XI., particula tincta de sanguine, uti de Biretho Eiusdem Sancti, de aqua sepulchri S. Nicolai, i petram de grotta S. Archangeli Michaelis, ubi apparuit, et creditur quod splendore suo reddiderit candidos. i imaginem Lauretanam, quae tetigit originale Laureti, i imaginem, quae tetigit originale B. M. V. Dolorosae Labaci ad S. Florianum, et tandem i imaginem, quae tetigit originale Viennae, quae lacrimas fudit; quae omnia tectum hoc cum Ecclesia, imo tota civitate ac Dioecesi Labacensi ab omni tempestatum et advers. procella atque damno tueantur per Christum D. N. Amen.

A tergo

† Christus † Rex † Fortis † Regnat † in † pace † Deus † Homo
factus † est †. Amen †.

Sanctus Deus, S. Fortis, S. Immortalis miserere nobis.

In secundo globo

impositae fuerunt hae reliquiae praeter dictas cruces De mensa, in qua celebravit S. Petrus, i numisma S. Venantii et imago, quae tetigit Sanguinem suum, annulum, qui tetigit originale Perugii, Signum rosarum, in quibus se S. Franc. volutavit, i clavis S. Domus Lauret., quae tetigit originale, de Sindone Redempt. nostri. et aliae imag.

In tertio globo.

Praeter dictas cruces et imagines particula de praecordiis S. Francisci Xaverii, i petra de grotta s. Archangeli Michaelis, i numisma S. Venantii, crucula miraculosae arboris S. Francisci. Annulus, qui tetigit originale Perugii, i imago Sanctissimi nominis etc.

(Konec prihodnjič.)

Kartuzijan Nikolaj Kemph (1397.—1497.).

Spisal dr. Josip Lésar.

Kakor so nekdanji, l. 1135. sezidani, l. 1785. pa odpravljeni cistercijanski samostan Stičino po mnogih žrtvah leta 1898. zopet v last dobili menihi istega reda iz samostana Mehrerau na Predarlskem, tako so tudi zopet došli 8. septembra l. 1900. prvi kartuzijanci v svoj nekdanji samostan Pleterje, v šentjernejski fari na Dolenjskem, plačavši za posestvo veliko vsoto (krog pol milijona kron).

Kartuzijanski samostan v Pleterjah je ustanovil v čast presv. Trojici l. 1407. celjski grof Herman II., kranjski deželni glavar. Bržkone so Hermana napotili k temu velikodušnemu činu menihi samostana Jurklošter¹⁾ pri Laškem trgu na Štajerskem. Zidati so začeli samostan l. 1410. Dokler so živeli celjski grofje, imeli so »beli menihi« v njih mogočne zaščitnike in podpornike. Ko pa je l. 1456. umrl zadnji celjski

¹⁾ Jurklošter (Gairach ali Gayrach, lat. Gyrium ali Gyria, Vallis s. Mauritii in Gyrio) je ustanovil v 12. stoletju krški škof Henrik. Kartuzijani so ga imeli nekako do l. 1570. — Milkowicz (Die Klöster in Krain; Archiv für österr. Gesch. LXXIV., 1889., str. 403., pos. odt. str. 143.) trdi, da so prvi menihi prišli v Pleterje iz zajčkega samostana.

grof, so se začeli za Pleterje slabi časi. Turški navalili v 16. stoletju so samostanu izpodkopali gmotno blagostanje, protestantski uporni duh pa je zalegel v tistem domovju kal dušnega bolehanja. Število menihov se je začelo krčiti, tako da so se poklicani krogi bali najhujšega. Redovni general, avstrijska vlada in sv. stolica so storili, kar so mogli, da bi rešili samostan, ali zunanja in notranja bolezen sta ga bili že preveč oslabili. Ko se je snoval jezuitski kolegij v Ljubljani, so dobili pleterski samostan oo. jezuiti. Sprejeli so ga v last 29. novembra l. 1595. ter ga obdržali do l. 1773., ko je bil red odpravljen. Pleterje so postale sedaj last študijskega zaklada. L. 1839. so jih prodali nekemu zasebniku, a l. 1899. so jih kupili zopet kartuzijani.

Med 31. znanimi pleterskimi priorji najbolj slovi kot izvrsten vzgojitelj, znamenit pisatelj in pobožen redovnik Nikolaj Kempf iz Strassburga (Nicolaus de Argentina), ki je 100 let star umrl l. 1497. Njegovemu spominu posvečujem o zopetnem prihodu kartuzijanov v Pleterje naslednje vrstice.

I. Kempf učenec in učitelj na dunajskem vseučilišču.

Rodil se je Nikolaj Kempf (Kempht, Kempf) l. 1397. v Strassburgu. Naučivši se prvih nauk v rodnem mestu pride na dunajsko vseučilišče, ki je takrat od leta do leta bolj slovelo. Tu si pridobi naslov magistra (doktorja) prostih umetnostij in modroslovja. Potem se poprime bogoslovja. S posebnim zaupanjem se oklene učitelja Nikolaja pl. Dinkelspühelna (1360 do 1433), ki je bil nekaj desetletij najznamenitejši učenjak dunajskega vseučilišča.²⁾ Bržkone ga je ljubljeni učitelj Dinkelspühel tudi nagovoril, da naj v nemškem jeziku razloži Gospodovo molitev, apostolsko vero in deset božjih zapovedij za soprogo avstrijskega vojvode, poznejega cesarja Albrehta V. (II.), Elizabeto, hčerko cesarja Sigismunda. Spisano razlago je namreč izročil učitelju, da jo popravi, če treba.

²⁾ Prim. Aschbach, Geschichte der Wiener Universität, I, Wien, 1865., str. 430 s.

Mogel je torej mladi magister, ki je že tudi začel predavati modroslovje in je bil l. 1437. celo vodja (magister actu regens) drugih učiteljev na dunajski modroslovski fakulteti, upati v lepo prihodnost. Da je bil dober učitelj, se vidi tudi iz tega, ker so vreli k njemu učenci od raznih strani, celo še potem, ko se je bil že poslovil od vseučilišča. Mnogo dunajskih dijakov je šlo namreč za njim h kartuzijanom. Kot učitelj modroslovja je zelo čislal Aristotela. S celo dušo pa je živel za svojega »Učenika«, kakor je navadno imenoval Jezusa Kristusa. Ne čudimo se torej, da se je Kempf sredi napornega vednostnega in vzgojilnega delovanja in skoro sredi svojega življenja odločil, zapustiti imenitno profesorsko stolicu ter zamenjati častno in bogato službo z redovnim poklicem. Vstopil je v gemniško kartuzijo, današnji Gaming v Avstriji pod Anizo v šenthipolitski škofiji.³⁾ Oblekli so ga 6. septembra l. 1440. v obleko sv. Brunona. Njegovo ime je od tedaj tesno spojeno s tem samostanom, kjer počivajo njegovi telesni ostanki, dasi je drugod preživel večji del svojega redovnega življenja.

II. Kempf kartuzijanski redovnik.

Gemniško kartuzijo je ustanovil vsled obljube avstrijski vojvoda Albreht II. 24. junija l. 1330. Samostan s cerkvijo je bil dozidan l. 1342. Imenovali so ga: »Prestol Naše Gospe« ali »Marijin prestol« (Mariaethron). Vojvoda Albreht je bogato obdaril svojo ustanovo. V dobi, ko je bila gemniška kartuzija najbolj razsežna, je obsegala svet desetih milj v okrožju. Samostan je imel 24 »puščavic«. Prvi redovniki so došli v Gemnik iz Mauerbacha pri Dunaju. Imeli so težko nalogo. Obdelavati so morali namreč s pragozdom porasli svet ob Ečerju (Oetscher)

³⁾ Pisatelj teh vrstic je l. 1884. obiskal Gaming. Krasno zidana gotska cerkev z renesančnimi glavnimi vrati še stoji, a služi za shrambo drv in desak. — Sedanji lastnik nekdanjega kartuzijskega posestva je grof Festetics. — Najložje dojdeš v Gaming po krajevni železnici, ki se odcepi pri Pöchlarnu ob Dunavu (nekdanjem nibelunškem Bechlarnu) od cesarice Elizabete zapadne železnice, črta Št. Hipolit-Amstetten, ter vodi prav do Gaminga.

pa tja do štajerske meje.⁴⁾ Obenem pa niso smeli zanemarjati lastne duševne izobrazbe, za katero so si morali najbolj prizadevati.

Tusem je prišel torej Kempf ter ostal, ko je bil storil slovesne obljube, do l. 1447. Tega leta pa ga pošljejo predstojniki za priorja v Jurklošter na Štajerskem. Pa že l. 1451. pride za priorja zopet nazaj v Gemnik. Odgovornosti polno službo goreče opravlja do l. 1458. V tem kratkem času je v red sprejel 15 novincev; med njimi je bilo pet doktorjev in sedem bakalavrejev, ki so večinoma vsi za njim prišli z dunajskega vseučilišča. Vsi zgodovinarji pripoznavajo, da je bila za gemniško kartuzijo pod priorjem Kempfom v vsakem obziru zlata doba. Ko je Kempf imenovanega leta odložil težko butaro priorske službe, je le malo časa živel v miru. Posvetil pa je tista leta molitvi in študijam. Že l. 1462., meseca aprila, je moral namreč nastopiti priorsko službo v Pleterjah na Kranjskem.⁵⁾ Tu je ostal do oktobra l. 1467. Poslovivši se v Pleterjah je moral zopet iti za priorja v Jurklošter. V tej službi je ostal — kakor se kaže — celih 23 let (1467—1490).

Ker Jurklošter ni daleč od Zajckloštra⁶⁾ pri Konjicah, najstarejše kartuzije v naših krajih, je Kempf brezdvomno mnogo občeval tudi z menihi tega samostana. Res so našli ravno v zajčki kartuziji mnogo prepisov njegovih del.

L. 1490. poprosi 93 letni Kempf redovno vodstvo, naj ga milostno oproste priorske časti in odgovornosti. Prošnjo mu uslišijo 10. maja l. 1490. Ves vesel se vrne sedaj v mili mu

⁴⁾ Prim. Haselbach, Die Kartause von Gaming, v »Blätter des Vereins für Landeskunde von Niederösterreich«. Neue Folge. 12. letnik (1878), str. 244—260, ter pl. Zeissberg (Archiv für österr. Gesch. LX, 1880), str. 565.

⁵⁾ Prim. Milkowicz, l. c., str. 441. (pos. odt., str. 151).

⁶⁾ Kartuzijo Zajc (Seiz) je ustanovil — kakor izpričuje star gotski napis nad vhodom k razvalini — štajerski mejni grof Otokar l. 1165. Prenehati je morala l. 1782. vsled naredb cesarja Jožefa II. Prim. »Das Kartäuserkloster Seiz«, spisal dr. Jakob Stepischnegg, knezoškof lavantinski, Maribor, 1884. — Prim. tudi Ivana Somreka članek: »Zajčki samostan pri Konjicah v »Dom in Svetu«, 1895, str. 83 ss.

Gemnik. V molitvi in premišljevanju svetih resnic je preživel zadnja leta in umrl 20. novembra l. 1497.

Kako vdan je bil svojemu redu, se vidi iz njegovega spisa »o pravem namenu učenja«, kjer (II, p. 18—31) priporoča učencu kartuzijanski red kot najpopolnejši, najgotovejši, najsvetejši red.⁷⁾ Da opraviči učencu tudi strogost, ki je običajna v tem redu, trdi, da strogost ne krajša življenja, ga marveč daljša. »V našem času«, pravi, »ko jih postane med svetom malo starih, sem jih mnogo poznal v tem redu starih 80 let, ki so v redu preživel 40 ali 50 let, kar sem redko opazil po drugih redovih.«⁸⁾ Ko je to pisal (l. 1447.), pač ni slutil, da bo sam postal star celo 100 let.

III. Kempf pisatelj.

Kempf ni bil samo pobožen redovnik in veljaven samostanski predstojnik, odlikoval se je tudi kot vpliven pisatelj. Slavni knjižničar melkskega benediktinskega samostana v začetku 18. stoletja P. Bernard Pez navaja 36 Kempfovih spisov.⁹⁾ Pa en sam je bil objavljen za Kempfovega življenja, krog l. 1470., namreč: O načinu, kako dospeti do prave in popolne ljubezni do Boga in do bližnjega.¹⁰⁾ Tri druge asketiške spise

⁷⁾ II, p. 30: »Dico probabiliter, quod ordo Cartusiensium sit ceteris perfectior, nobilior, sanctior et magis meritorius et moderno tempore securior«.

⁸⁾ »Moderno tempore, in quo in saeculo pauci senescunt, vidi in isto ordine plurimos habentes octuagesimum aetatis suae annum et in ordine quadragessimum aut quinquagesimum, quales in aliis ordinibus raro vidi«. Pez, IV, 369. Vzrok taki visoki starosti v redu je: regularis vita, parsimonia et sobrietas. Ibid. 368.

⁹⁾ Bibliotheca ascetico antiquo nova, IV, 257—492, Ratisbonae, 1724 ter XI, praefatio. Ta predgovor je pisal Pezev prijatelj Bernard Baillie l. 1735.

¹⁰⁾ »Tractatus de modo perveniendi ad veram et perfectam Dei et proximi dilectionem, habens fundamentum in Theologia mystica.« A Carthusiano quodam editus. Basileae.

Kemphove je objavil Pez v svoji zbirki.¹¹⁾ Vsi drugi še niso natisnjeni. Da so jih pa po samostanih radi brali, kažejo mnogi prepisi, ki se v njih nahajajo, n. pr. v dunajski dvorni knjižnici, monakovski državni knjižnici, v opatijski knjižnici v Melku in drugih avstrijskih samostanskih knjižnicah.

Za zgodovino imeniten in tudi še za naše čase koristen je zlasti spis o pravem namenu in redu učenja.¹²⁾ Sestavljen je v obliki dvogovora. Kot učiteljica (magistra) nastopa bogoslovna veda (theologia). Po njej daje Nikolaj, prejšnji vseučiliški profesor, bodočemu bogoslovcu razni koristni nasvetov. Najprvo mu vzbuja gorečnost za bogoslovske študije, kažoč izredne prednosti te vede. Potem razlaga, zakaj se treba učiti, da bo učenje koristno in zaslužno: »principaliter ideo studere debes, ut Deum cognoscas et ames, et ut ad eius laudem perpetuam pervenias« (266): čast božja in izveličanje duš bodi glavni namen vsem našim delom. Naposled pa navaja napake, ki se jih ogiblji bogoslovec. Suhoparna, mrzla veda Kempphu ne zadostuje. Po vednosti k modrosti (de scientia ad sapientiam) to mu je geslo. Bogoslovje razuma (theologia mentis) postani bogoslovje srca, bogoslovje ljubezni (theologia cordis). »Vedeti« je isto kot »ljubiti« (scire amare est), pravi drug menih 15. stoletja.¹³⁾ Bossuet pa dostavlja: *Malheur à la science, qui ne se tourne pas à aimer Dieu et à pratiquer le devoir!* Gorje vedi, ki ne teži po ljubezni božji in po gorečem izpolnjevanju dolžnostij!

Skoro vsi drugi Kempphovi spisi so asketiške ali mističke vsebine. Namerjal je Kempf ž njimi v svojem redu in sploh v cerkvi tiste dobe ohraniti ali — kjer je bilo potrebno — zopet

¹¹⁾ »Dialogus de recto studiorum fine ac ordine, et fugiendis vitae saecularis vanitatibus« (IV, 257—492); »Tractatus de Discretione« (IX, 379—532); »Expositiones mysticae in Cantica Canticorum (IX ter XII).

¹²⁾ Obširneje o njem razpravljata N. Paulus v »Katholik«-u, 1891, I. 71, str. 346—364 ter P. A. Rösler C. SS. R. v »Bibliothek der katholischen Pädagogik«, VII, Freiburg, Herder, 1894, str. 259—348.

¹³⁾ Trithemius »ri Montalembert, Les Moines d'Occident, t. I. Introd.

poživiti prvotnega duha stroge in razsvetljene askeze. Iskal ni ž njimi ničesar drugega kot slavo božjo, popolno krščansko življenje vernikov pa izveličanje duš. Po pravici stavijo torej mnogi Kempfa v eno vrsto s ss. Antoninom, Bernardinom Sienskim, Janezom Kapistranom in drugimi reformatorji ali dušnimi prenovitelji 15. stoletja.

Mali zapiski.

Slovstvo. Cerkve in zvonovi v dekaniji Kranj. Spisal Josip Lavtižar. V Ljubljani 1901, stranij 312. Cena 2 K 50 h. — Knjiga obsega opis vseh zvonov v kranjski dekaniji in zgodovino dotičnih cerkvâ. Pisatelj je s tem delom (ki je ponatis po »Zgodnji Danici«), pokazal se izrednega veščaka v kampanologiji. Občudovanja je pa vredno zlasti to, da je g. Lavtižar pri skromnih sredstvih skrbno nabral in v lepi besedi podal glavne poteze tudi iz zgodovine onih cerkvâ kranjskega dekanata, za katere arhivsko gradivo doslej še ni bilo izcrpano. Knjigo toplo priporočamo.

A. K.

Nekoliko kranjskih župnikov. L. 1331. je bil v mestu Kranju župnik Urh (Vollicus) in l. 1376. Pavl (Paulus) (Graški dež. arh.). L. 1410. do 1423. župnik Kolman (Choloman de Manzwerd). L. 1494., ko je bil župnik in naddijakon (oglejski) Matija Operta (ki ima nagrobni spomenik vzidan v župni cerkvi v Kranju), je Ivan Sluga ustanovil beneficij pri altarju sv. Nikolaja. (Ljublj. škof. arh.) Andrej Ciballi vikar v Kranju 24. apr. 1526 (Ljublj. kap. arh.). Jernej Singer vikar pod škofom Kazianerjem. Po odhodu Franca Lathomija je 3. okt. 1595 kranjsko župnijo dobil Krištof Treiber, župnik cerkljanski. Škofu ljubljanskemu je plačeval na leto po 20 kron miznine. Ivan Rozman je bil 8. okt. 1598 beneficijat altarja sv. Uršule v župni cerkvi in l. 1616. vikar župnije. Ivan Friderik Klemen, kranjski vikar in tajnik škofa Hrena, je postal 4. dec. 1603 naddijakon tistega dela Gorenjskega, ki je spadal pod ljubljansko škofijo. Njegovemu naddijakonatu so se prištevale te-le župnije: Kranj s kuratskimi podružnicami, Šmartin s podružnicami, Radovljica s kuratskimi podružnicami, Bled s proštijo na otoku, Mošnje, Gorje, Bohinj, Jesenice, Kranjska Gora, Fužine, Dovje, Zasip, Kropa in Naklo. Poprej je imel gorenjski naddijakon radovljiški župnik in ljubljanski prošt Andrej Kralj.

A. K.

Izdaje in zalaga »Muzejsko društvo za Kranjsko.«

Natisnili J. Blasnikovi nasledniki v Ljubljani.